№ 118 ՇԱԲԱԹ, 2 ՅՈՒՆԻՍԻ

1912
ՔԱՌԱՍՈՒՆՄԷԿԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՇԱԲԱԹ, 2 ՅՈՒՆԻՍԻ № 118

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը և 7 ամսվանը 6 րուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԷՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Բաժանորդներ ընդունվում և գրվում են խմբագրատանը.
Հասցէն՝ Тифлисъ, редакція „Мшакъ" Сергіевская ул., № 5
Tiflis, Rédactión „Mschak"
Խմբագրատան տելեֆօն № 2—53.

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից).
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամէնկէզում
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 20 կոպէկ.
Տպարանի տելեֆօն № 67.

ՄՇԱԿ
ՔԱՌԱՍՈՒՆՄԷԿԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Հասցէն՝ ТИФЛИСЪ, Редакція „МШАКЪ".
TIFLIS, Rédaction du journal „MSHAK".

ՅՈՒՆԻՍԻ 1-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ ՏԱՐՎԱՅ ՎԵՐՋԸ 6 ՌՈՒԲ.
Յունիսի 1-ից մինչև յուլիսի 1-ը 85 կ.։
Հասցէն փոխելու համար պէտք է ուղարկել նաև հին հասցէն և 40 կ. նամականիշ։ ՀԻՆ ՀԱՍՑԷՆ և 40 կ. չուղարկողների խնդիրները՝ հասցէն փոխելու վերաբերմամբ՝ ԿԸ ԹՈՂՆՎԵՆ ԱՆՀԵՏԵՒԱՆՔ։

Յայտարարութիւնների համար պէտք վճարել. I երեսի վրա իւրաքանչիւր տողատեղին (պետիտ)—20 կ., IV երեսի վրա—10 կոպ.։
Կովկասից դուրս գտնվող անձերի և հիմնարկութիւնների յայտարարութիւնները բացառապէս ընդունվում են՝ Մոսկվայում—Центральная Контора Объявленій Торгов. Дома Л. и Э. Метцль и К°, Мясницкая, д. Сытова, և նրա բաժանմունքներում—Պետերբուրգում՝ Морская, 11, Վարշավայում՝ Маршальковская, 130, Վիլնոյում՝ Большая, 38, Պարիզում՝ 8 Площадь Биржи.

ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԿԱՄ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

„ՄՇԱԿԻ" ԳՐԱՍԵՆԵԱԿԻ ԿՈՂՄԻՑ

Խնդրվում է այն բաժանորդներին, որոնք վճարել են տարեկան բաժանորդավճարի կէս մասը, ուղարկել նաև երկրորդ մասնավճար **5** րուբլին, որովհետև բերքի առաքման գործում յուլիսի 1-ից ընդհատում տեղի չունենայ։

Կիրակի, մայիսի 27-ին, երկարատև հիւանդութիւնից յետոյ վախճանվեց

ՆՈՒՆԷ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ ՏԷՐ-ՂԱԶԱՐԵԱՆԸ,

որի մասին խորին վշտով յայտնում են ազգականներին և ծանօթներին հանգուցեալի եղբայրները՝ Ալէքսանդր և Գրիգոր Շ ա դ ի ն ե ա ն ն ե ր ը։ Մարմնի յուղարկաւորութիւնը այսօր, շաբաթ, յունիսի 2-ին, առաւօտեան ժամը 10-ին, հանգուցեալի բնակարանից (Նէմէցկայա փող. № 6) դէպի Շամքորեցոց ս. Աստուածածին եկեղեցին (Հավլաբարում)։ Թաղումը նոյն եկեղեցու բակում, տոհմական դամբարանում։ 399. 1—1

Կիրակի, յունիսի 3-ին, առաւօտեան ժամը 10-ին,
ԿՈՎԿԱՍԻ ՀԱՅՈՑ ԲԱՐԵԳՈՐԾ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԴԱՀԼԻՃՈՒՄ
(Արտա-Արադեան հրապարակ)
կ ա յ ա ն ա լ ո ւ է
ՀԱՅՈՑ ԴՐԱՄԱՏԻԿԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
Անդամների արտակարգ ընդհանուր ժողով
Ընկերութեան տասնամեակի առիթով.
Զբաղմունքի առարկաներն են.
1) Ընկերութեան կանոնադրութեան փոփոխումը.
2) Հայ բեմական գործիչների համագումար.
3) Թատրոնական ֆոնդ.
4) Ընթացիկ հարցեր.
(ա.օ.) առ. 400. 2—1

Նախկին «Մ Ի Մ Օ Զ Ա» այգում, Միքայէլեան փողոց, № 147.
ՀԱՒԼԱԲԱՐԻ Ս. ԿԱՐԱՊԵՏ ԵԿԵՂԵՑՈՒ ԾԽԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑԻ ՕԳՏԻՆ
ԱՅՍՕՐ, շաբաթ, յունիսի 2-ին տեղի կունենայ
ԳԱՐՆԱՆԱՅԻՆ ՄԵԾ ԶԲՕՍԱՆՔ
Շքեղ ծրագրով. երաժշտութիւն, սինեմատօգրաֆ, բուֆէտ և այլն։
Մուտքը—մեծերի համար 25 կ., փոքրերի՝ 15 կ.։ ✦ Սկիզբը ցերեկվայ ժամը 4-ին։
Զբօսանքը վատ եղանակի պատճառով չի յետաձգվի, այլ կը շարունակվի այգու ընդարձակ դահլիճում։
Մայիսի 14-ի համար վերցված տոմսակները պահպանում են իրանց ույժը յունիսի 2-ի զբօսանքին։ (առ.) 394. 1—1

ԱՅՍՕՐ, շաբաթ, յունիսի 2-ին, երեկոյեան ժամը $7^1/_2$-ին
ՀԱՅՈՑ ԱԶԳԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿ. ԴԱՀԼԻՃՈՒՄ (Լերմոնտովսկայա, № 1)
ն շ ա ն ա կ վ ա ծ է
ՀԱՅՈՑ ԱԶԳԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
ՏԱՐԵԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎԸ
ԶԲԱՂՄԱՆ ԱՌԱՐԿԱՆԵՐՆ ԵՆ.
1) Ընտրութիւն Նորին Վեհափառութիւն Գէորգ V Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին Ընկերութեան հովանաւորող անդամ։
2) Զեկուցում Ե. Լալայեանի դէպի Վասպուրական կատարած էկսպեդիցիայի մասին, մասնաւորապէս առարկաների վերաբերմամբ։
3) Զեկուցում Ընկերութեան 1911 Թ. գործունէութեան և հաշիւների մասին։
4) Քննութիւն 1912 Թ. նախահաշուի։
5) Ընտրութիւն խորհրդի 2 անդամի և 3 փոխ-անդամի, խմբագրական մասնաժողովի 1 անդամի և 3 փոխ-անդամի և վերստուգիչ մասնաժողովի 3 անդամի։
Նախագահ՝ Ա. Մելիք-Ազարեան
(առ.) 396. 1—1

«ՄՇԱԿԻ» ՅՈԲԵԼԵԱՆԱԿԱՆ ԿԱՆԱՆՑ ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԻ հրատարակութեամբ
Լոյս տեսաւ և վաճառվում է
„ՄՇԱԿ" ԵՒ ՀԱՅ ԿԻՆԸ
(«Մշակի» 40-ամեայ յոբելեանի առիթով)
I հատոր
Բաղկացած 7+294 մեծադիր էջից, Գր. Արծրունու գրաւիւր պատկերով։
Գինը ՄԷԿ րուբլի։
Պահեստը Թիֆլիսում, «Մշակի» գրասենեակում։
«Մշակի» բաժանորդները ճանապարհածախք չեն վճարում։
ԳՐՔԻ ՎԱՃԱՌՈՒՄԻՑ ՍՏԱՑՎԱԾ ԶՈՒՏ ԱՐԴԻՒՆՔԸ ՅԱՏԿԱՑՎՈՒՄ Է «ՄՇԱԿԻ» ՖՈՆԴԻՆ։
(առ.) 0—4

ՄՈՍԿՎԱՅԻ ՀԱՆԴԷՍՆԵՐԸ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

31 մայիսի

Մոսկվա.—Հրատարակված հաշուից երևում է, որ Ալէքսանդր III կայսրի արձանի համար հանգանակվեց 2.388,586 ր., ծախք եղաւ կառուցման վրա 2.319,265 ր.։

Երեկոյեան կայացաւ հոկտեմբերեանների ճաշը, հոկտեմբերեան պատգամաւորների մասնակցութեամբ։ Գուչկօֆ առաջարկեց յարգել Ալէքսանդր III կայսրի յիշատակը, որ բարձրացրեց ազգային ինքնագիտակցութիւնը։ Պրոֆ. Լինդէմանը առաջարկեց խմել կայսրի կենացը, որ ընդունվեց ցնծութեամբ։

Երեկոյեան մայրաքաղաքը գեղեցիկ հրավառված էր։

Կայսրը բարեհաճեց հետևեալ ողորմած խօսքերով պատասխանել շրջանային տանուտէրերի դիմումին երէկվայ ճաշի ժամանակ.

«Ես շատ ուրախ եմ, որ տեսնում եմ ձեզ այստեղ Մոսկվայում Իմ ծնողի արձանի բացմանը: Յայտնում եմ ձեզ ամենքիդ, որ ծառայել էք Նրա ժամանակ, Իմ սրտանց շնորհակալութիւնը հաւատարիմ ու անձնուէր ծառայութեան համար: Յոյս ունեմ, որ դուք նոյնպէս կը պատգամէք ձերայիններին հաւատարիմ ծառայելու Ցարերին և հայրենիքին: Խմում եմ ձեր կենացը և մեր մայր Ռուսաստանի համար»:

Այսօր ցերեկվայ ժամը 3-ին Նոցին Կայսերական Մեծութիւնների ներկայութեամբ բացվեց Ալէքսանդր III Կայսրի անուան գեղարուեստի թանգարանը Կայսերական Մոսկվայի համալսարանին կից։ Ժողովվեցին շատ բարձրաստիճան անձինք և տեղեր գրաւեցին շքեղ զարդարված պարտէզում։ Ժամը $3^1/_2$ ին բարեհաճեցին ժամանել Կայսրը և Կայսրուհի Մարիա Ֆէօդորօվնան։ Նոցին Մեծութիւնների հետ եկան նաև Մեծ Իշխանուհիները։ Դպրոցականների երաժշտախումբը նուագեց։ Միտրոպօլիտը մաղթանք կատարեց Նոցին Մեծութիւնների ներկայութեամբ, որից յետոյ Նոցին Մեծութիւնները մանրամասն նայեցին թանգարանը, սկզբում նրա վերին մասը. Թանգարանի դիտումը տևեց մի ժամից աւելի։ Երբ Նոցին Մեծութիւնները մեկնում էին, աշակերտների երաժշտախումբը նուագեց Իպպօլիտօվ-Իվանօվի ներդաշնակած յատուկ կանտատան։

—

(Սեփական Թղթակցից)

Մոսկվա, 27 մայիսի

Ամսիս 30-ին Մոսկվայում տեղի է ունենալու Ալէքսանդր III կայսրի արձանի բացումը, իսկ 31-ին Ալէքսանդր III կայսրի անուամբ նուրբ արուեստների թանգարանի օծումը։

Այդ հանդէսները աւելի շուք են ստանում և այն պատճառով, որ Ինքը՝ Թագաւոր Կայսրը անձամբ է բանալու այդ հանդէսները, որը ժամանելու է Մոսկվա ամսիս 28-ին։ Ահա այդ առիթով մի շաբաթ է ինչ քաղաքը տենդային արագութեամբ զարդարվում է ու պճնվում։ Կրեմլը ներկայացնում է արևի ճառագայթների տակ մի փայփլուն և սիրուն տեսարան։ Ծոխ կերպով զարդարվում են այն հրապարակներն ու փողոցները, որոնցով անցնելու է Թագաւոր Կայսրը։

Ալէքսանդր III-ի արձանը կանգնեցրած է ս. Փրկիչ նշանաւոր եկեղեցու արևելեան կողմում։ Թագաւորական զգեստներով նըստած գահի վրա, թագը գլխին, նայում է նա դէպի Մոսկվա գետը։

Նուրբ արուեստների թանգարանը իր մեծութեամբ և գեղեցիկ շինութեամբ առաջինն է Մոսկվայում, որը գտնվում է արձանից 20—30 քայլ հեռու։

Ամբողջ Ռուսաստանից գալիս են պատգամաւորութիւններ ներկայ գտնվելու այդ հանդէսներին։ Եկել են մեծ թւով գիւղական տանուտէրներ։ Քաղաքում ի ցոյց են դրված բաւական թւով արծաթէ պսակներ, որոնց գնելու են զանազան հիմնարկութիւններ և ներկայացուցիչներ։ Մոսկվայի բարձրագոյն դպրոցները միասին առանձին արծաթէ պսակ են գնում։

Գեղեցիկ և պարզ եղանակները առանձին շուք են տալիս պճնված քաղաքին։ Թագաւոր Կայսրը կայարանից դէպի Կրեմլ անցնելու է բաց կառքով։ Տների լուսամուտները և պատշգամբները, որտեղից կարելի է դիտել Թագաւոր Կայսրի անցնելը, գրաւում է դիտողների մեծ բազմութիւն։

Հրանտ

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

30 մայիսի

Լոնդոն.—Համայնքների պալատում Ա. Չեմբըրլէն առաջարկեց անվստահութիւն յայտնել կաբինէտին, մեղադրելով ներքին գործերի մինիստրին դէպի աշխատանքի ազատութիւնը ցոյց տուած ապօրինի ու անսահմանադրական վերաբերմունքի համար։ Մակկէնան պատասխանեց, որ լուրջ գործադուլի ժամանակ Լոնդոնը հանգիստ է, կենսական մթերքները չեն թանգացել։ Մինիստրը խնդրեց պալատից պաշտպանել իրան։ Պալատը 337 ձայնով 260-ի դիմաց մերժեց Չեմբըրլէնի առաջարկը։

—

Վիէննա.—«Կոր. Բիւրօն» հաղորդում է, որ Ֆրանց-Իօսէֆ կայսրը առաւօտեան պալատական ծառաստանում, Շէնբրունում, կէս ժամ զբօսանք կատարեց ձիով, չը զգալով ոչ մի յոգնածութիւն, այլ ընդհակառակը իրան շատ առոյգ գտնելով։ Ձիով զբօսնելը ամենալաւ ապացոյց է, որ միապետի առողջութիւնը գերազանց է։

—

Խոյ.—Կոտուրի խան Սըմկօն թիւրքերին յանձնեց 4 գերի ասկերների։

—

Թաւրիզ.—Ուրմիայից ստոյգ տեղեկութիւնների համաձայն, թիւրքերը, որոնք հէնց այն է որոշել էին յետ կանչել զօրքերին և արտիլէրիան Մավանից դէպի թիւրքական հողաբաժինը, նորից նրանց ուղարկել են այնտեղ։ Ուշնա եկաւ մի արտիլէրիա. Թիւրքաց զօրքերի աւելացումը վիճելի շրջանում ճնշող տպաւորութիւն գործեց պարսիկ իշխանութիւնների վրա։

—

Ուրգա.—Գեներալ հիւպատոս Լիւբան անձնական ունկնդրութեան ընդունվեց խուտուխտայից ամարային պալատում։ Ներկայ էին Դալաման և միւս մինիստրները։ Առաջին մինիստր հաւանօրէն կը նշանակվի Դալամայի տեղ Սայնօյին, որ յայտնի է ռուսների հետ ունեցած իր երկարամեայ բարեկամական յարաբերութիւններով։

—

Նիւ-Եօրկ.—Դալտոնի մօտերը երկաթուղային գործադուլի ժամանակ ըսպանվեցին 3, վիրաւորվեցին 70 մարդ։

—

Մարսէյլ.—Կազմակերպված նաւաստիները միտինգին համերաշխութիւն յայտնեցին Հաւրի ընկերներին և որոշեցին պահանջել աւելացնելու աշխատավարձը։

—

Լիսաբոն.—Կազմվեց նոր կաբինէտ. մինիստր-նախագահ և արտաքին գործերի մինիստր՝ Աւգուստ Վասկօնսէլօս, ներքին գործերի մինիստր՝ Լիւնէց Օլիվէյէրա, ֆինանսների՝ Խօզէ Բենէվիդէս, զինուորական՝ գնդապետ Պերէյրա Էկա, ծովային՝ Խօսօ Մենէցէս, հասարակական աշխատանքների՝ Վիգիէգաս Սանտօս, գաղութների՝ Էկէկվիլ Կամպօս։ Մինիստրները չեն պատկանում պարլամենտական խմբակներին. նրանցից մեծ մասը պատգամաւորներ չեն։

ՎՈՍՓՈՐԻ ԱՓԵՐԷՆ

Կ. Պոլիս, 25 մայիս

Զինուորական առաքումները կը շարունակուին, Մահմուդ Շէվքէթ փաշայի՝ բանակը յարատև շարժման մէջ պահելու քաղաքականութիւնը ամենուն հետաքրքրութիւն կը պատճառէ և միանգամայն սոսկում։

Մինչև 45 տարեկան բոլոր քաղաքացիները զէնքի տակ կոչելու օրէնքը, որ այս միջոցին ծերակոյտի մէջ կը քննուի, տիրող մտատանջութիւնը կը սաստկացնէ և բոլոր պատրիարքարանները գործակցաբար կը մղէ դէպի բողոք։

Յունաց, հայոց, բուլգարաց պատրիարքները հաւաքաբար կընդդիմանան մինչև 45 տարեկաններու զինուորագրութեան, որ երկրին տնտեսական փչացում մը առաջ պիտի բերէ ապահովաբար։

Արշարունի պատրիարք այս խնդրոյն համար գրեթէ բոլոր մինիստրներուն դիմում ըրաւ և անոնց օժանդակութիւնը խնդրեց այդ օրէնքը բարեփոխելու համար։

Պատրիարքին գլխաւոր փաստը մինչև 1908 թ. բոլոր քրիստոնեաներու ծնած օրէն զինուորական տուրքի ենթարկուած ըլլալն է։

Այդ տուրքը ծառայութենէ զերծ մնալու համար տրուած է։ Հիմա ինչպէս կրնայ կառավարութիւնը վերստին ծառայութեան կոչել անոնք, որոնց զինուորականութենէ զերծ մնալու համար փրկանքը առած էր։

Արշարունի պատրիարք — որ անդուռն բերնով խօսելու վարպետ մը ըլլալը ցոյց տուաւ—պատերազմական մինիստրին քով շատ ծանր բառերով խօսած է կըսուի։ Պատրիարքը Մահմուդ Շէվքէթ փաշային ըսած է. «Փոխանակ զինուորութեան (միլիտարիզմի) ույժ տալու, եթէ արդարութեան ույժ տան, շատ աւելի մեծ ծառայութիւն մատուցած կըլլան երկրին»։

Մահմուդ Շէվքէթ փաշա կրնայ զգածուած ըլլալ այս բառերէն, սակայն հայոց պատրիարքին խօսքերն ալ ճշմարիտ են, թէև չափազանց խիստ։

Արշարունի պատրիարք՝ վերջին օրերս այս տեսակ նուազ տաքտիկով, սակայն բաւական ճշմարիտ խօսքեր ալ ըրած է զանազան մինիստրներու քով։

Իր այս ընթացքը շատեր կը քննադատեն։ Ես արդարացնողներուն մէջ չեմ, սակայն երբեմն թիւրքական կեղծ ու պատիր քաղաքավարութեան հետ համեմատած դառն բառերու պէտքը կարծես թէ ինքնին կը ներկայանայ։

Արշարունի պատրիարք ջղագրգիռ բնաւորութիւն ունենալով՝ չի հանդուրժեր և ինչ որ կը մտածէ՝ անխոտոր կերպով կարտայայտէ ուղիղ կերպով մը, որ կրնայ հաճելի չըլլալ ամենուն։

Թալէաթ-բէյ, ասմ. կոմիտէին ամենէն զօրաւոր անդամներէն մէկը, կըսեն թէ Արշարունի պատրիարքի դեղահատներէն վերջերս բաւական մեծ քանակութեամբ մը ճաշակած ըլլալուն համար իր հայ բարեկամներու միջոցաւ կուզէ Արշարունի պատրիարքի խիստ բառերուն սահման մը դնել և տեսակ մը ղժգոհութեան հոսանք ստեղծել հայոց պատրիարքին շուրջը։

«Բաժանեա զի տիրեսցես». ահա Բ. Դրան քաղաքականութիւնը։

Շառայլ

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՅՕԳՈՒՏ «ՄՇԱԿԻ» ՖՈՆԴԻ

(Նամակ խմբագրութեան)

Թիֆլիս, 1 յունիսի

«Մշակի» 40-ամեակի Յոբելեանական Յանձնաժողովը շնորհակալութեամբ ստացաւ յօգուտ «Մշակի» ֆօնդի հետևեալ նուէրները—I. Ռոստովից, Գր. Զալխուշեանի միջոցով 1) Նոր-Նախիջևանի վաճառականական ակմբանոցից՝ 100 ր., 2) Նոր-Նախիջևանի քաղաքային դումայի սան Մովսէս Բերբերեանից՝ 100 ր., 3) Նոր-Նախիջևան քաղաքի սան Գր. Զալխուշեանից՝ 100 ր.։ Գումարը՝ 300 ր.։ II. Թիֆլիսում, 1) հայ-կաթօլիկների շրջանում բացված հանգանակութեան հաշւին 50 ր. (ցուցակը կը տպվի առանձին), 2) «Խոտրջուր» ընկերութիւնից 30 ր., 3) Թադէոս Յ. Տէր-Միքայէլեանից 10 ր., 4) «Աբբիկ» ընկերութիւնից, ներկայացուցիչներ Մ. Թայիրեանի և Տ. Յարութիւնեանի միջոցով՝ 100 ր., 5) Ս. Յարութիւնեանի և Մ. Դարչեանի ճաշկերոյթի ժամանակ հաւաքված մի խումբ «Մշակի» համակրողներից՝ 11 ր.։ III. Ախալցխայից, Հայ Կանանց Բարեգործ. Ընկերութիւնից՝ 10 ր.։ IV. Մերվից, Միքայէլ Գեօգչայեանից՝ 5 ր.։ Գումարը 516 ր., որ աւելացնելով նախորդ ստացված 20,674 ր. 88 կ. գումարին (տես «Մշակ» № 117) համագումարն է 21,190 ր. 88 կ.։

Յանձնաժողով

—

Վերին-Ագուլիսից Պօղոս Աղամիրզեանի և Աւետիս Ներսիսեանի միջոցով հաւաքված գումարը.

Ցուցակ Վերին-Ագուլիսի նուիրատուների

Առևտր. տուն Հախնազարեան, Աբիեան, Ներսիսեանց և Ընկ. Ագուլիսի գրաս. 25 ր., Պօղոս Աղամիրզեան, Հայկ Գէորգեան, առևտ. տուն Որդիք Դ. Ներսիսեան, Արտաշէս Աւետիսեան՝ 10-ական րուբլի, Ալէքսանդր Տէրեան, Յովհաննէս Մարգարեան, Յարութիւն Գէորգեան՝ 5-ական րուբլի, Քրիստափոր Յակոբեան, Նիազ Մարգարեան, Մինաս Նուսնուսեան, Գարեգին Ելչիբէգեան, Ալէքսանդր Ասլանեան՝ 3-ական ր., Աւետիս Յովակիմեան, Մի ոմն՝ 2-ական ր., Արտէմ Բաբխուդարեան 1 ր.։ Գումարը 100 ր.։ (տես «Մշակ» № 111)։

Ցուցակ Վաղարշապատի նուիրատուների
Ս. Բաղդասեան, Ա. Յովսէփեան 3-ական ր., տ. Վ. Կոստանեան, Հ. Աւետիքեան, Շ. [illegible] 2-ական ր., Ս. [illegible], Վ. Աբրահամեան, Լ. Շահինեան, Ս. Կոստանեան, Հ. Գասպարեան, Ս. Գասպարեան, Հ. Պետրոսեան, Մ. [illegible], Վ. [illegible], օր. Շ. [illegible], Հ. Ասլանեան 1-ական ր., Ա. Առաքելեան, Ն. Կամսարեան, Ս. Ասատրեան 50-ական կոպէկ։ Գումարը է 24 ր. 50 կ. (Տես «Մշակ» № 116)։

ՇՆՈՐՀԱՒՈՐԱԿԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ*)
«Մշակի» քառասնամեակի առթիվ
(Տպագրվ. 24, 25, 26 և 27 մայիսի)

Ցարիցին.—Ցարիցինի հայ գաղութը [illegible] ողջունում է ազգային հնագոյն [illegible] օրգանին՝ [illegible] 40-ամեակի առթիվ։ «Մշակը» [illegible]

Բժիշկ Բաբէկեան, Միսկարեան

Պետրոգրադ.—[illegible] «Մշակին» [illegible] 40-ամեայ «Մշակի» [illegible]
Ցանկանում ենք Թանգագին «Մշակին» երկար տարիներ յաջողակավոր [illegible]

Թիֆլիս.—(Տօր. Ցանձնաժողովին)։ [illegible] «Մշակին» [illegible]
Նախագահ՝ Միհրաբով

Սղնախ.—Հայ դպրոցների հոգաբարձութիւնն ու ուսուցչութիւնը շնորհաւորում են «Մշակի» 40-ամեայ բեղմնաւոր գործունէութիւնը [illegible]
Սոֆիօզեան, Փափազեան, Տէր-Աստուածատրեան, Տէր-Յովհաննիսեան, Մանուչեան, Սարգսեան, Տէր-Աստուածատրեան։

Սղնախ.—Հայոց Բարեգ. Ընկ. վարչութիւնը շնորհաւորում է «Մշակի» 40-ամեայ յոբելեանը [illegible]
Նախագահ վարչութեան
Տէր-Նիկողոսեան քահանայ

Էջմիածին.—[illegible] շնորհաւորում ենք «Մշակի» յոբելեանական տօնը [illegible]
Կ. Հ. Բ. Ընկ. Վաղարշապատի ճիւղի վարչութիւն

Քութայիս.—[illegible] Բարեգործական Ընկերութեան [illegible] «Մշակի» 40-ամեայ յոբելեանը։
Վարչութեան ատենադպիր՝ Օհանեան

Դիարբեքիր.—[illegible] «Մշակին»։
Տեառս Զաւէն եպիսկոպոս

Թիֆլիս.—(Ալ. Քալանթարին)։ Կայսերական Ռուսական Տեխնիքական Ընկ. կովկասեան բաժանմունքը ողջունում է «Մշակ» լրագրի խմբագրութեանը 40-ամեայ յոբելեանի, լրագրի բեղմնաւոր գործունէութեան առիթով, յօգուտ տեղական բնակիչների կուլտուրական զարգացման։ Մեր Ընկերութեան բաժանմունքը, գոյութիւն ունենալով աւելի քան 40 տարի, հնարաւորութիւն է ունեցել հետևելու «Մշակի» աստիճանական զարգացմանը, որ ներկայումս հասել է այնպիսի պատկառելի դրութեան՝ տեղական պարբերական մամուլի շրջանում։
Նախագահ՝ Բախմետեվ
Քարտուղար՝ Կօզնօվիցկի

Ղզլար.—(Յով. Սպէնդիարին)։ Շնորհաւորում ենք հայ ժուռնալիստիկայի 40-ամեայ վետերանին և հայ մտքի առաջադիմութեան գործօնին։
Հայ դպրոցների մանկավարժական խորհուրդ

Արմաւիր.—(Յոբելեանական Ցանձնաժողովին)։ Հայ դպրոցների ուսուցչական խումբը ողջունում է հայրենի տպագրական հնագոյն օրգան «Մշակին»՝ անմոռանալի Արծրունու թանգագին ժառանգին։ Ուղարկում է իր լաւագոյն ցանկութիւնները բարութիւն և ճշմարտութիւն սերմանողին։
Աւագ. ուսուցիչ Գեանջեցեան

Բագու.—Սև քաղաքի Ժողովրդական Տան «Նոր-Դրամա» Դրամատիկ. Ընկերութիւնը շնորհաւորում է 40-ամեայ փայլուն գործունէութեան յոբելեարին, ժողովրդական թատրոնի գաղափարի պաշտպանին ու քարոզչին, միշտ երիտասարդ ծերունի «Մշակին»։
Ռեժիսեօր՝ Վ. Թումանեան

Թիֆլիս.—Ռուսաց Դրամատ. Ընկերութիւնը ուղղում է իր ջերմ ողջոյնները կովկասեան հնագոյն լրագրի խմբագրութեանը, որ շատ բան է արել ժողովրդական մասսաների գիտակցութեան զարգացման և կեանքի մէջ հասարակական կուլտուրական լաւագոյն սկզբունքներ մտցնելու համար։ Ցանկանում է նաև ապագայ առաջադիմութիւն ժողովրդի լուսաւորութեան համար։
Նախագահ Ընկերութեան՝ Բուկշտէյն

Պեատիգօրսկ. — Պեատիգօրսկի հայոց դպրոցի հոգաբարձական խորհուրդն ու մանկավարժական կազմը ողջունում է «Մշակի» 40-ամեայ յոբելեանը, ցանկանալով մայրենի տպագրական խօսքի ապագայ առաջադիմութիւնը։

Ոխալցխա.—Ախալցխայի հայոց ս. Փրկիչ եկեղեցու հոգաբարձութիւնը անկեղծօրէն շնորհաւորում է «Մշակի» 40-ամեայ յոբելեանը, «Մշակի», որ եղել է լուսաւոր և լիբերալ գաղափարներ հայերի մէջ տարածողների նախահայրը։

Կիեվ.—Առևտրական ինստիտուտի հայ ուսանողների փոխադարձ դրամարկղի անդամները ցնծութեամբ շնորհաւորում են «Մշակի» 40-ամեայ բարերար գործունէութիւնը։

Օրդուբադ.—Թող հակառակորդների նախանձը չը վախեցնէ Թանգագին «Մշակի» անկեղծ աշխատաւորներին։ Նոյն եռանդով շարունակեցէք ձեր գործը երկար տարիներ։
Բ. Վաչեան, Ղահրամանեան, Իսրայէլեան, Մալումեան, Վաչեան։

Սաբզըվար.— Սաբզըվարի «Արծրունի» գրադարանն հայ գաղութի կողմից շնորհաւորում է թերթիդ յոբելեանը, ցանկանալով անխոնջ վաստակ կենդանի պահելու, Արծրունու թերթին շատ բեղմնաւոր յոբելեաններ տօնելու։
Վարչութիւն

Սպահան.—Շնորհաւորում ենք յոբելեանը, մաղթում յարատևութիւն։
Եզնիկ վարդապետ, Իսահակ քահանայ, Կարապետ քահանայ, Վահան քահանայ, Գարեգին քահանայ, Տիգրան Աբգարեան, Պօղոս Շաքարեան, Ստեփան Աբգարեան։

Ղափան.—Բարեգործական Ընկերութեան Ղափանի ճիւղը սրտանց շնորհաւորում է «Մշակի» 40-ամեակը։ Խոնարհվում է նշանաւոր հրապարակախօս Գր. Արծրունու յիշատակի առջև, իսկ ղեկավարներին ցանկանում է անյողդողդ շարունակել այդ օգտակար գործունէութիւնը, վառ պահելով Արծրունու «Մշակը»։
Վարչութիւն

Թաւրիզ.—«Մշակի» 40-ամեակի առիթով Թաւրիզի Ապքատախնամը յարատևութիւն է մաղթում խեղճերի պաշտպան «Մշակին»։
Նախագահ՝ Զաքարիա Նազարբէգեան

Վան. — Կը շնորհաւորեմք բազմաշխատ «Մշակի» 40-ամեայ յոբելեանը։
Սահմ.-ռամկավար շրջանային ակումբ

Բաշտ.—(Յովհ. Սպէնդիարին)։ Խնդրում ենք մեր կողմից լինել ներկայացուցիչ յոբելեանին։ Փառք «Մշակի» հիմնադրին և բոլոր գործիչներին։
Ցանձնաժողով

Նոր-Նախիջևան.—Ս. Հռիփսիմէի դըպրոցը ուղարկում է խմբագրական ընտանիքին՝ «Մշակի» յոբելեանի առիթով՝ իր շնորհաւորութիւններն ու ցանկութիւնները։
Հոգաբարձութեան նախագահ՝
Ոսկերչեան քահանայ

Ախալքալաք.— Հայ Կանանց Բարեգործական Ընկերութեան վարչութիւնն ու նրա ուսուցչական խումբը ուրախութեամբ ողջունում են յոբելեանական տօնի այս մեծ օրը՝ ցանկանալով յարատև բարգաւաճում յօգուտ և յերջանկութիւն ժողովրդի։

Պեատիգօրսկ.—Կ. Հ. Բար. Ընկ. Պեատիգօրսկի ճիւղը անկեղծօրէն ողջունում է յոբելեանը հարազատ տպագրական օրգանին, որ անխոնջ կերպով լուսաւորութեան սերմեր է ցանում։
Նախագահ՝ Շխինեան քահանայ

Ցարսկիէ-Կոլոդցի. — Ցարսկիէ-Կոլոդցիի հայ հասարակութիւնը սրտանց շնորհաւորում է «Մշակի» 40-ամեայ յոբելեանը։ Ցանկանում ենք լրագրին բարգաւաճում ի փառս հայ ժողովրդի։
Կեցցեն Քալանթար, Առաքելեան և Տէր-Մարկոսեան։
Գրիգորեան քահանայ

Բագու.—(Ուղղված Յ. Սպէնդիարեանին)։ Ողջունելով տեղական օրգանի բացառիկ յոբելեանը, որ տօնում է իր գոյութեան 40-ամեակը, Մուսուլմանական Կրթական «Նիջաթ» Ընկերութիւնը սրտանց ցանկանում է նրան հաւատարիմ մնալ հանգուցեալ Արծրունու աւանդներին և լինել հաշտ սիրոյ և խաղաղութեան հարազատ Կովկասի ազգութիւնների միջև։
Նախագահ՝ Ախունդով

Շամախի.—Շամախու հայ-աւետարանական-լիւթերական համայնքը միացնում է իր ձայնը «Մշակի» յոբելեանի հանդիսաւոր տօնախմբութեանը, ցանկանալով նրան ապագայում ևս միայլ արթուն պահապան հասարակական շահերի, առանց մանր աչառութիւնների դէպի դաւանութիւնները և հասարակութեան այլ տարբերութիւնները, ղեկավարվելով սոսկ արդարութեան օրէնքով։ Ուստի և առաքում ենք մեր ջերմ ցանկութիւնները նրա օգտակար գործունէութեան և ապագայ առաջադիմութեան համար երկար տարիների ընթացքում։

Պեատիգօրսկ.—Պեատիգօրսկի Հայ Կանանց Բարեգործ. Ընկերութիւնը յարգելի «Մշակի» 40-ամեայ յոբելեանի առիթով ուղղում է իր անկեղծ ողջոյնները։
Նախագահուհի՝ Մխինեան

Աստրախան.—Աստրախանի Հայ Կանանց Բարեգործական Ընկերութիւնը շնորհաւորում է «Մշակին»՝ նրա 40-ամեայ գործունէութեան առիթով, որ անցել է հայրենի ժողովրդի շահերի ծառայութեան ասպարէզում։ Ցանկանում է նրան ապագայում առողջութիւն և առաջադիմութիւն։
Նախագահուհի՝ Մելիքենցեան

Իգդիր.—Կ. Հ. Բ. Ընկերութեան Իգդիրի ճիւղը սրտանց շնորհաւորում է «Մշակի» 40-ամեայ յոբելեանը։
Վարչութիւն

Վարշավա. — Հեռաւոր Լեհաստանից ուղարկում ենք մեր շնորհաւորութիւնները յարգելի յոբելեարին, Գր. Արծրունու ստեղծագործութիւն «Մշակ» լրագրին։ Զգտում ենք մենք ևս միանալու հայ ժողովրդի այս կուլտուրական տօնին։
Վարշավայի պօլիտեխնիկումի հայ ուսանողների համերկրաց. վարչութիւն

Թիֆլիս.—Մեծարգոյ Ալէքսանդր Հայրապետովիչ. Թիֆլիսի Ջրի և Էժանագին Ճաշարանների և Թէյարանների Ընկերութ. կոմիտէն ողջունում է յանձին ձեզ «Մշակ» լրագրի 40-ամեայ յոբելեանը, որպէս հայ մամուլի հնագոյն օրգանի։

Ստավրոպոլ (Նահ.).—Հիացած ողջունում ենք հասարակական և առաջադիմական գործունէութեան 40-ամեակը։ Վկայում ենք, որ «Մշակի» վերջին գործերը կազմում են նոր Մովսէսի կէս-դարեան փառաւոր և բեղմնաւոր գործունէութեան պսակը։
Մխական հոգաբարձութիւն, Տէր-Յովհաննիսեան քահանայ

Շուշի.—(Յ. Սպէնդիարին)։ Խորին յարգանքով ողջունում ենք հայ ժողովրդի մտաւոր և բարոյական դաստիարակութեան համար փշոտ ասպարէզի վրա 40 տարի անխոնջ աշխատող «Մշակի» յոբելեանը։
Ցանկանում ենք լրագրին երկար օգտակար տարիներ յօգուտ մարդկութեան, մեր եկեղեցու։ Յարգելի Բենիկ վարդապետը մեր խնդրանօք պիտի ներկայ լինի յոբելեանին մեր սրտագին ցանկութիւնները «Մշակին» արտայայտելու համար։ Կեցցեն նրա աշխատակիցները։
Երէցփոխներ և հոգաբարձուներ՝ Ագուլեաց, Ղազանչեցոց, Մեղրեցոց և Վերին-Թաղի եկեղեցիների։

Քութայիս.—(Յ. Սպէնդիարեանին)։ Շնորհաւորելով «Մշակի» խմբագրութիւնը 40-ամեակի առիթով, Քութայիսի ժողովրդական համալսարանի վարչութիւնը անկեղծօրէն ցանկանում է առաջադիմական լրագրին՝ կուլտուրական զարգացման հողի վրա կովկասեան ժողովուրդների համերաշխութիւնը քարոզող, կատարեալ աջողութիւն ապագայ գործունէութեան մէջ։
Նախագահ վարչութեան՝
Գարսեվանով

Մոսկվա.—Մեր երկարամեայ սերտ յարաբերութիւնները ձեզ հետ ստիպում են մեզ առանձնապէս ուրախանալ լրագրիդ քառասնամեան գոյութեան համար, որ տարածել է կուլտուրա և օգնել է ռուսահայ ժողովրդի մտաւոր զարգացմանը։ Սրտանց շնորհաւորում ենք ձեզ և ուղղում մեր անկեղծ ցանկութիւնները հրատարակութեան ապագայ բարգաւաճման համար։
Առևտրական տուն՝
Է. և Լ. Մեսցլ և Ընկ.
(Կը շարունակվի)

ՊՐՕՖԷՍՕՐ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՑԱԿՈԲԵԱՆ

Ինչպէս գիտենք, Կ. Պոլսի Հայոց Միացեալ Ընկերութիւնը և Հայկական Բարեգործական Ընդհ. Միութիւնը (Եգիպտոսի) ընտրել էին Կ. Պոլսի ամերիկեան աղջկանց կօլէջի պրօֆէսօր և ամերիկական «New-York World» և «New-York Evening Post» թերթերի Թիւրքիայի թղթակից, ազգ. վարչութեան կենտրօնական ուսումնական խորհրդի անդամ և ատենադպիր Յովհաննէս Ցակոբեանին, որ միևնոյն ժամանակ Միացեալ Ընկերութեան տնօրէն ժողովի անդամն է և լիազօր պատուիրակ նոյն Ընկերութեան, գալ Թիֆլիս՝ մասնակցելու «Մշակի» յոբելեանին և ողջունելու «Մշակի» այժմեան ղեկավարներին յանուն ազգային այդ երկու նշանաւոր հաստատութիւնների։ Տարաբաղդաբար, Կ. Պոլսից Բաթում մեկնող շոգենաւերը, որոնք պէտք է մեկնէին մայիսի 21-ին, մեկնում են Կ. Պոլսից միայն մայիսի 25-ին, ուստի և յարգելի պրօֆէսօրը զրկվում է հնարաւորութիւնից՝ հասնել իր ժամանակին Թիֆլիս։ Նա հասաւ Թիֆլիս միայն մայիսի 30-ին իջևանելով Լօնդօն հիւրանոցում։ Նոյն օրն և եթ Յ. Ցակոբեան շտապեց գալ «Մշակի» խմբագրատունը և կատարել իրան յանձնված պաշտօնը։ Այժմ յարգելի պրօֆէսօրը մտադիր է մի ամիս մնալ մեզ մօտ, այցելել Անին, Էջմիածինը, մի քանի այլ տեղեր և վերադառնալ Կ. Պոլիս։

Ինչպէս հաղորդում են մեզ, «Մշակի» Յոբելեանական Ցանձնաժողովը մտադիր է ի պատիւ Միացեալի և Միութեան ներկայացուցչի մի ճաշկերոյթ և հաւաքոյթ կազմակերպել։

Ի դէպ ասենք, որ յարգելի պրօֆէսօրը Էջմիածնի Գէորգեան ճեմարանի նախկին սաներից է. Նա աւարտել է այդ հաստատութեան ընթացքը 1896 թւին և ապա, ուսումը շարունակելու դիտաւորութեամբ, անցել է Ամերիկա։

ԼՌՈՒՄ ԵՄ, ՈՐՈՎՀԵՏԵՒ ԱՐՀԱՄԱՐՀՈՒՄ ԵՄ
(Իմ վերջին պատասխանը)

Ինչպէս յայտնի է հայ հասարակութեան, «Հօրիզօն» թերթը և մանաւանդ երկու անձինք—Ա. Բաբախանեան (Լէօ) և Մեսրոպ քահ. Մելեան—ոչ մի կեղտոտ և անազնիւ միջոցի առաջ կանգ չառան՝ խափանելու «Մշակի» յոբելեանը։ Լէօի մասին չեմ խօսի. Նրան արդէն լաւ դաս տուեց պ. Շիրվանզադէն հէնց նրանով, որ ցոյց տուեց, թէ ի՛նչ մեծ տարբերութիւն կայ եւրոպական կուլտուրայի ճաշակն առած—որպիսին հանդիսանում է Շիրվանզադէն— և բիրտ, վայրենի ասիականութեան մէջ ընկղմված (որպիսին հանդիսանում է Լէօն) հայ գրողի միջև։ Ամենքը գիտեն, որ Շիրվանզադէն «Մշակի» կողմից առանձին քնքշութեան չէ հանդիպել, որ յաճախ «Մշակի» մէջ ենթակայ է եղել յարձակումների (այստեղ պատմական ճշմարտութիւնը ստիպում է ինձ ասել, որ ամենաբիրտ յարձակումներ և անուանարկութիւններ գործողը «Մշակի» մէջ Շիրվանզադէի դէմ՝ եղել ենք ոչ թէ Քալանթարը և ես, այլ միշտ Լէօն, որ և գլխաւոր հերոսն է հանդիսացել Շիրվանզադէի գրքերի յայտարարութիւնը մերժելուն՝ «Մշակի» մէջ տպվելու համար), բայց երբ հասաւ ժամը՝ գնահատելու Շիրվանզադէի գրական գործունէութիւնը, «Մշակը» իբրև հասարակական օրգան չը զլացաւ շնորհաւորել նրա յոբելեանը։ Նոյնը և Շիրվանզադէն. Նա շատ վէճեր, թիւրիմացութիւններ, կռիւներ է ունեցել «Մշակի» հետ, բայց նա, իբրև եւրոպացի և զարգացած մարդ, հասկացաւ և ըմբռնեց, որ նրա բարոյական պարտքն է, իբրև հայ գրողի և գործչի, անտարբեր չը մնալ դէպի մի թերթ, որ 40 տարի ղեկավարել է հայ միտքը, հայ հասարակութիւնը։ Եւ նա շնորհաւորեց «Մշակի» յոբելեանը և դրանով բարձրացաւ նաև իր հակառակորդների աչքում։ Իսկ բիրտ ասիացի Լէօն, իբրև անկուլտուրական մարդ, կորցրեց համարումը և իր համակրողներից շատերի աչքում։ Նոյնը և այն մի երկու հատ ու կտոր, թայֆայականներից բաղկացած մարմինները (ինչպէս Հրատարակչական, Ուսուցչական), որոնք չը կարողացան ըմբռնել, թէ իրանց վարչութեան անդամների նեղ թայֆայական և կեղտոտ հաշիւներին չը պէտք է մասնակից անել ընկերութիւնները և դրանով ձգել նրանց վարկը հայ ժողովրդի և հասարակութեան առաջ։

Բայց դառնամ նպատակիս։

Այժմ տխրահռչակ դարձած Մելեան քահանան թոյլ է տուել իրան մի վարմունք, որպիսին ոչ մի փոքր ի շատէ օրինաւոր և մաքրասէր մարդ թոյլ չէր տայ։ Նա ի չարն է գործադրել մարդու վստահութիւնը։ Իսկ դա քաղաքակրթված աշխարհի աչքում ուղղակի ոճրագործութիւն է։ Եթէ ես դեռ փոքր ի շատէ յարգանք կարող էի տածել դէպի նա և համարել նրան գաղափարական մարդ, այդ վարմունքից յետոյ նա կորցրեց ամբողջովին իր համարումը և միայն ապացուցեց, որ մենք սխալված ենք եղել և նա նոյնպիսի մի գրական «խաչագող» է, որպիսին իր նոր «հօրիզօնական» ընկերները։ Եթէ ես կամենայի նոյն զէնքին և միջոցին դիմել, որին դիմել է Մելեանը, ես կը հրատարակէի նրա մի քանի այնպիսի գրութիւնները, որոնք խպառ կը ջախջախէին նրան և ցոյց կը տային, թէ ի՛նչ «բարի պտուղ» մարդու հետ գործ ունենք, ցոյց կը տայի, թէ նրա ատելութիւնը Օրմանեանի դէմ ոչ թէ գաղափարական է, այլ «խաչագողական», որովհետև Օրմանեանը չէ կամեցել քաջալերել նրա մի խաչագողական ձեռնարկութիւնը Դաշնակցութեան դէմ։

Հեռու չէ այն օրը, երբ այդ բոլոր գաղտնիքները կը բացվեն և ամեն մարդ կը ստանայ իր վարձը ըստ արժանոյն։

Մելեան քահանան դիմել էր ինձ Բաթումից և բացատրութիւն խնդրել, թէ ինչու մենք պաշտպանում ենք Օրմանեանի կանդիդատութիւնը։ Ես տուի նրան այդ բացատրութիւնը մի մասնաւոր նամակով, որի վրա մակագրել էի մտերմական (конфиденціально) խօսքը։ Ամեն մի օրինաւոր մարդ, որքան էլ ապագայում փոխէր իր յարաբերութիւնները դէպի թշնամականը, մտքից չէր անցնի օգտվել այդպիսի մի նամակից իր հակառակորդի դէմ։ Բայց Մելեան քահանան, իբրև բիրտ ասիացի, արել է այդ և հրատարակութեան տուել, այն էլ ոչ ամբողջովին, այլ կտորներով, ուրեմն միտքը յեղաշրջված ձևով։

Թող ոչ ոք չը կարծէ, թէ ես որևէ վախ ունեմ կամ իմ վերաբերմամբ որևէ մերկացումն եմ տեսնում Մելեան քահանայի իմ նամակից հրատարակած մի կտորի առթիվ։ Բնաւ. ինչ որ ես գրել եմ, ես այժմ էլ բարձրաձայն կարող եմ յայտարարել և քարոզել առանց քաշվելու։ Ես միայն նշաւակի առարկայ եմ դարձնում Մելեան քահանայի զզուելի վարմունքը, ընդդէմ էթիկայի և ազնւութեան, որ չէ կարելի մասնաւոր, մտերմական, կօնֆիդենցիալ գրած նամակը հրատարակել, իսկ հրատարակելու դէպքում՝ աղաւաղել, իրան ձեռնտու կտորները բերել միայն։

Եւ եթէ ես այսօր նշաւակի առարկայ եմ դարձնում Մելեան քահանայի այդ անվայելուչ վարմունքը, որովհետև «Հօրիզօնում» տէր Ս. Ջամալեան ընդունելով իմ լռութիւնը իբրև համաձայնութիւն, սկսեց իր ուզած մեկնութիւնները տալ։ Իսկ իմ լռութեան պատճառը շատ ակներև էր։ Ես չէի կարող այն օրերին, երբ ամբողջ հայ ժողովուրդը հանդիսաւորապէս տօնում էր «Մշակի» յոբելեանը, զբաղեցնել նրան Ջամալեանների և Մելեանների հայհոյանքներով։

Թէ որքան անմաքուր մարդ է Մելեան քահանան, որի վրա դեռ մի անգամ «Մշակը» խաչ էր դրել, երբ նա իր յարձակումների առարկայ դարձրեց Արիստակէս եպիսկոպոս Սեդրակեանին, բայց դարձեալ, շնորհիւ պ. Լէօի, մուտք էր գործել «Մշակի» մէջ,—այդ երևում է և հետևեալ փաստից։ Մելեան ք. «Հօրիզօնում» տպված իր մի յօդուածի մէջ աշխատում է ցոյց տալ, թէ «Մշակը» նախկին, գաղափարական կամ Արծրունեան «Մշակը» չէ, մանաւանդ 1905 թւից յետոյ, որովհետև նա գործեց Դաշնակցութեան դէմ, թէ երբ սենատում քննըված գործը ցոյց է տուել, որ «Մշակի» շնորհիւ շատ անձինք տուժել են, ուրեմն «Մշակը» մատնութիւններ է արել։

Պէտք է ասել, որ Մելեանի պէս ուրիշ անմաքուր մարդիկ դարձեալ վերջերս «Հօրիզօն», այժմ հանգուցեալ «Մամուլ» թերթերի և մանաւանդ Կ. Պոլսի մի քանի փողոցային թերթերի («Ազատամարտ» և «Մանզումէի Էֆքեար») մէջ նոյն մեղադրանքները բարդեցին, թէ «Մշակը» փոխել է իր ուղղութիւնը 1905 թ. ի վեր, կամենալով հասկացնել դրանով, որ «Մշակը» պայքար է մղել Դաշնակցութեան դէմ։

Ես կամենում եմ մի անգամ ընդմիշտ վերջ տալ այդ քսութիւններին, զրպարտութիւններին և չարախօսութիւններին։

Ամբողջ հայ ազգին քաջ յայտնի է, որ «Մշակը» պայքար, հալածանք մղել է ոչ թէ մի գաղափարական կամ ազգային-յեղափոխական կուսակցութեան դէմ, այլ մի կուսակցութեան, որ գաղափարը, յեղափոխութիւնը դիմակ շինելով՝ դարձել էր մաֆիական կազմակերպութիւն, հալածում, կեղեքում, ճնշում էր հայ ժողովուրդը։ Նա գործ չէ ունեցել անհատների և անձերի հետ. Նա հալածել է, կրկնում եմ, մի մաֆիական կազմակերպութիւն։ Գալով սենատում քննըված գործին, ակնյայտ է, որ եթէ այդ գործի քննութիւնը դռնփակ չը լինէր, այլ հրապարակային, այսօր ամբողջ աշխարհը կը համոզվէր, որ կառավարութեան և դատաստանական իշխանութիւնների յարուցած

հալածանքը, մեղադրանքը զանազան անձանց դէմ հիմնուած են եղել ոչ թէ «Մշակի» մէջ տպուած յօդուածների վրա, ինչպէս աշխատում են զրպարտիչները ցոյց տալ, այլ իրանց՝ դաշնակցական թերթերի—«Յառաջ», «Ալիք», «Երկիր», «Գործ», «Խարիսխ» և այլն և այլն, և իրանց՝ դաշնակցական ընկերների ցուցմունքների ու խուզարկութիւնների ժամանակ գտնուած դօկումենտների վրա։ Ընդհակառակը «Մշակի» յօդուածների վրա հիմնուած ոչ մի մեղադրանք չը կայ ամբաստանեալների դէմ ոչ մեղադրական ակտի և ոչ գործի մէջ։

Ինչ վերաբերում է մեր (Քալանթարի և իմ) ցուցմունքներին իբրև վկաների, ես կարծում եմ, որ մեր ջէնտլմէնական վարմունքը ամբաստանեալների դէմ դժուար թէ որևէ առարկութիւն վերցնի, և շատ լաւ յայտնի է թէ Պետերբուրգի հայ գաղութին, թէ իրանց՝ մեղադրեալներին։

Գալով Մելեան քահանայի զրպարտութիւններին, որով նա այժմ կամենում է դուր գալ դաշնակցականներին, մենք կասենք, որ, յամենայն դէպս, նա ոչ մի իրաւունք չունի խօսել այդ խնդրի վերաբերմամբ։ Ես կարող եմ անհամար ապացոյցներ առաջ բերել, որ ինքն Մելեանը իր յօդուածներով, իր նամակներով, իր բերանացի պահանջներով ոչ միայն շարունակ յարձակուել է Դաշնակցութեան դէմ, այլ և մեղադրել մեզ, որ «Մշակը» եռանդուն միջոցներ չէ ձեռք առնում «հայկական հիդրայի և մաֆիայի գլուխը վերջնականապէս ջախջախելու»։

Այս ակամայ բացատրութիւնից յետոյ, մանաւանդ ժողովրդական այն որոտընդոստ ռեֆերենդումից յետոյ, որ հայ ժողովուրդը տուեց «Մշակին» և մեզ, մենք այլ ևս ոչ մի կարիք չունենք այսուհետև հերքելու «Հորիզոնի», Մելեանների և Ջամալեանների քսութիւնները, պառաւական բամբասանքները, զրպարտութիւնները։ Մենք այսուհետև միայն սկզբունքային, գաղափարական հողի վրա կը մղենք բանակռիւ, արհամարհելով հայհոյանքներն ու անհամ յարձակումները, որոնք միայն ցոյց են տալիս, թէ որքան կատաղած են հորիզոնականները, տեսնելով այն փառաւոր ապտակը, որ հայ ժողովուրդը հասցրեց Լէօներին, Մելեաններին, Ջամալեաններին և նման չարանենգ մեր հակառակորդներին։

Հ. Առաքելեան

«БАКУ» ԼՐԱԳՐԻ ԽՄԲԱԳԻՐ Բ. ՎԵՐՄԻՇԵԱՆԻ ԳՈՐԾԸ ՍԵՆԱՏՈՒՄ

Մայիսի 17-ին, կառավարիչ սենատի քրէական վճռաբեկ դեպարտամէնտում քննըւեց «Баку» լրագրի խմբագիր Բ. Վերմիշեանի վճռաբեկ բողոքը, որին Թիֆլիսի դատաստանական պալատը Սիբիր աքսորման էր դատապարտել։ Պաշտպանում էր Պետական Դումայի անդամ երդ.-հաւատարմատար Վ. Մակլակովը։ Նիստին նախագահում էր սենատոր Բախտերովը, օբեր-պրօկուրորի օգնական Րավսկի ներկայութեամբ։ Զեկուցանողն էր Գրեվինգը, որը յայտնեց, որ պալատը կատարել է մի շարք խախտումներ, հակառակ կառավարիչ սենատի բացատրութիւնների, և զանցառութիւններ 1906 թ. 16 փետրվարի շրջաբերականի, որով մեղադրեալը զրկուել է իր մեղաւորութիւնը ժխտող հանգամանքները պարզել տպագրուած յօդուածի նկատմամբ։

Սենատորը ապացուցեց մեղադրանքի սխալ լինելը։

Այս գործի համար բողոքներ էին ներկայացրել երդուեալ-հաւատարմատարներ Վ. Մակլակովը և Դոլուխանովը, որոնք մատնանշում էին իրանց բողոքագրի մէջ, որ պալատը անկանոն կերպով վարուեց, մերժելով Վերմիշեանին՝ 1) վկայով ապացուցել, որ մեղադրանքի նիւթի ծառայող յօդուածը լոյս տեսած ժամանակ Վերմիշեանը Բագուից բացակայում էր, 2) միենոյն վկային ներկայացնել իր, մեղադրեալի ծախքով, 3) դատարանի մերժումը գործին կցելու Բագուի քաղաքապետութեան այն տեղեկութիւնը, որով Վերմիշեանը միջնորդում էր իրան փոխանորդ նշանակելու Բագուից իր բացակայութեան ժամանակամիջոցում, որը մերժուեց պալատի կողմից, ընդ որում այս բոլոր դէպքերումն էլ պալատը հիմնըւում է սենատի 1911 թ. № 5 վճռի վրա։ Սրանից զատ բողոքագրերի մէջ մատնանշվում էին, որ դատարանը անկանոն կերպով է վարվել, երբ մերժել է հարց յարուցել անուղղակի վերաբերմունքի նկատմամբ, անկանոն է եղել գործի դռնփակ քննութիւնը, այլ և յիշեալ գործի մէջ չը կար մեղադրելի տարր, որովհետև տպագրուած կոչը վերաբերում էր պարսիկներին, և ռուսական օրէնքի նպատակը չէ պաշտպանել Պարսկաստանի պետական կազմը։ Պաշտպան Վ. Մակլակովը մատնանշում է նաև այն զարմանալի երևոյթի վրա, որ պալատը մի կողմից մերժել է ընդունել փաստական բոլոր ապացոյցները, իսկ միւս կողմից փաստել է, որ գործի մէջ չը կան փաստական ապացոյցներ։ Ապա նա ընդգծեց Թիֆլիսի դատաստանական պալատի անօրինակ տենդենցիայի նկատմամբ այս գործում, որով փակվում են արդարացման բոլոր ճանապարհները։

Ի վերջոյ Մակլակովը շեշտեց, որ 129-րդ յօդուածի գործադրումը սխալ է, որովհետև Պարսկաստանի «դաշնակցականների» կոչը արտատպուած է պարսկական լրագրից, որը կոչ է անում պաշտպանել պարսկական սահմանադրութիւնը արտաքսված շահի ոտնձգութիւններից և վերջանում է՝ «Կեցցէ Իրանի սահմանադրութիւնը» խօսքերով։ Պաշտպանը ապացուցում է, որ համանման կոչը «բունտովշչիկական» չէ կարող համարվել նոյնիսկ Պարսկաստանում, հետևաբար՝ ինչ հիման վրա այս կոչը Թիֆլիսի դատաստանական պալատի կողմից համարըւում է պետական յանցանք ռուս կառավարութեան դէմ, մնում է չը պարզված։

Մեղադրանքի հիմնաւորման համար պալատը ինքնակամ կերպով մացրել է «ամբողջ հայ ազգը» բառերը մեղադրանքի հարցարանի մէջ։

Օբեր-պրօկուրորի օգնականը իր կարծիքի մէջ ամբողջովին համաձայնվեց պաշտպանի առաջ բերած փաստերի հետ և ոչ մի խօսք չարտասանեց պալատի վճռի օգտին, այլ ընդհակառակն նրա ասածները բոլորն էլ պալատի դէմ էին, որից յետոյ նա սենատին առաջարկեց փոխել Թիֆլիսի դատաստանական պալատի վճիռը։

Կարճատև խորհրդակցութիւնից յետոյ սենատը վճռեց փոխել պալատի վճիռը, որ կայացված է 1912 թ. փետրվարի 9-ին, և վերադարձնել գործը նոյն պալատը, վերաքննելու նպատակով, պալատի ատենական նոր կազմով։ («Баку»)

ԻՆՉՊԷՍ ՈՐՈՇԵԼ ՈՒՂԻՂԸ

Աշխարհաբար լեզուի օր-աւուր ծաղկելով՝ գրաբարն արդէն կորցնում է իր տեղն արդի գրականութեան մէջ և այսօր նա կոչւում է մինչև անգամ մեռած լեզու։ Բայց այն պարզ պատճառը, որը ստիպեց անմահ Թարգմանչին հայերէն գիր ու գրականութիւն ստեղծել՝ նկատի առնել հայրենիքի ծոցում ապրող ժողովրդի բերանում միացած գրաբարի աղաւաղեալ միացորդները՝ զ և ի նախդիրների գործածութեամբ (քանդեցին զմեր տուն, սպանին զեղբ զերէց, փախանք ի Մուշ, գացինք ի Վան և այլն),—այս հանգամանքները կարծել են տալիս, որ գրաբար լեզուն իր սկզբնական շրջաններում եթէ ոչ ընդհանուրի, գէթ արքունիքի և նախարարական դասի գործածական և մատչելի լեզուն եղած պիտի լինի։

Սակայն դարերի ընթացքում հայ ժողովուրդը շփվելով ու խառնվելով բազմազան ազգերի հետ, լեզուի մէջ առաջ եկան օտար նորանոր բառայանգեր ու դարձուածքներ այնքան, որ գրական լեզուն յետագայ սերունդի համար սկսեց դառնալ դժուար հասկանալի, ինչպէս այսօրվայ գրական աշխարհաբարը շատ անգրագէտ գաւառներում գրաբարի չափ անմատչելի է, որովհետև առաջ են եկել միմեանցից շատ տարբեր գաւառաբարբառներ, օրինակ՝ շիրակեցին շատ դժուար է հասկանում ղարաբաղցու խօսակցութիւնը։ Ուրեմն լեզուն միակերպ և ընդհանուրի համար մատչելի պիտի դառնայ գրականութեան տարածվելով և, ի հարկէ, դպրոցների միջոցով։ Բայց ինչպէս նկատուած է, արդի գրական լեզուն ևս միակերպւելու շատ մեծ կարիք ունի։ Մէկ կողմ դնելով ուղղագրութեան տարբերութիւնը, որ գրաւել է շատերի ուշադրութիւնը, դասագրքերի մէջ անգամ յաճախ պատահում են միենոյն բառերի տարբեր վերջաւորութիւններ, օրինակ՝ ասաց, ասեց, ասաւ. նստեցրեց, նստեցրուց, նստեցուց. մարդկանցից, մարդկերանցից, մարդերից. մատուցանեց, մատուցեց, մատոյց. հեռացըրվեց, հեռացնվեց, հեռացվեց... Այս և նման ձևերից մէկը աշակերտներից իւրաքանչիւրն իւրացնում և գործադրում է, որոնց մասին նրանց մէջ վէճ է ծագում, թէ որն է ուղիղը, թէև նրանք հասկանում են, որ երեք և աւելի ձևերն էլ ունեն միենոյն նշանակութիւնը։

Գրաբարի մէջ այսպիսի տարբերութիւններ չեն նկատւում. մի բառ ինչ ձևով հոլովված, կամ խոնարհված է Թարգմանչաց դարերում, նոյնը գործադրըւում է և այսօր. ուրեմն աշխարհաբարն ևս դնելու է նոյն միօրինակութեան մէջ և, ի հարկէ, մի այնպիսի քերականութեան դասագրքի միջոցով, որը անխտիր գործադրվելիս լինի բոլոր դպրոցներում։ Այս մեծ պահանջի կարիքը զգալի է եղել արդէն, և պէտք է յուսալ, որ կը վերանան այս դժուարութիւնները, քանի որ ուրախութեամբ տեսնում ենք աւելի ձեռնհաս անձանց աշխատութիւնը այս մասին «Արարատ» ամսագրի մէջ՝ սկսելով բայերի եղանակներից։

Աշխարհաբար գրականութեան հիմնադիր և նախաձեռնող լինելու փառքը թէպէտ վաստակեցին Աբովեան, Նազարեան և ուրիշները, բայց XIV—XVI դարերի մատենագիրներն ևս ջանացել են գրել իրանց երկերը ժամանակակից ժողովրդին մատչելի բարբառով, առանց երբէք դուրս գալու հոլովումների և խոնարհումների նախնական կանոններից։

Նախկին մատենագիրների վայելչահիւս և յունական ոճերով զարդարուն շարադրութիւններին ծանօթ ընթերցողը սրա ներքևում իբրև նմուշ բերված պատմուածքների տողերից պիտի համոզվի, որ նրանք ևս իրանց ժամանակին ջանացել են գրել ժողովրդական մատչելի (աշխարհաբար) բարբառով։

«Ելին բնակիչք բերդին ամեն մարդ յիւր գործն, և յանկարծակի տեսին զմին (ոքմին, ոմն) և փախչէին դար ի վեր ի բերդն և պարոն Թորոս վարէր զնոսա, որ ոչ ժամանեալ՝ զներքսի (ներսի) դուռն փակեցին և զղրուցցինն (զբանն) չը կարացին փակել. և սրտմտեալ պ. Թորոս հրամայեաց ցուցանել զտուն զանձուց և նորա ոչ ցուցանէին։ Եւ ասաց չարչարել զնոսա և մինն նեղեալ ի չարչարանացն անկաւ ընդ բերդն ի վայր և մեռաւ։ Եւ սկսաւ զաւագ եղբայրն չարչարել և նա լրբնի երեսօք ասէ. Դու հայ մարդ ես և մեք հոռոմ իշխանք. ինչ պացխուն (պատասխան) տաս մեր թագաւորին, որ կու դատես զհոռոմ մարդ։ Ցայնժ բարկացեալ պ. Թորոս ասէ. Եւ դուք, որ զայր հզօր և օծեալ սպանիք, ինչ պացխուն տաք հայոց ազգիս, և էառ կաւն մի՝ գնաց ի վերայ լալխանն (լալագին) եղարկ ի գլուխն և սատակեաց»։ (Սմբատ (գունդստապլ) պատմագիր 13-րդ դարի)։

«... Հրաման Թագաւորին այսպէս է, զի հարկ է քեզ տաճկանալ. եթէ յօժարիս՝ յայժ բարի է. եթէ ոչ յօժարիս, լեզուովդ ասա և սրտովդ պահեա զքո հաւատն, յաչս մարդկան ձևացո իբր թէ եղեր օրինօքն Մահմետի և ի ծածուկ պահեա զքո հաւատն... Եւ գայր երէց գեղջն, որոյ անունն էր Տէր Աւետիս, որ հողագործութենէ հանդին գայր ի տունն։ Շահն կոչեաց առ ինքն, եհարց թէ ինչ մարդ ես. ասէ գեղիս երէցն եմ. ասաց շահն. եկ մուսուլման եղիր. ասէ երէցն. ես այր դեհնիկ եմ և ծերացեալ...»։

Այս ձևի գրաբարախառն գրուածքը թէև չէ կարելի ընդունել իբրև ժամանակակից ժողովրդի խօսուն բարբառ, բայց նրա մէջ երևում է ժողովրդի հետ իր լեզուով խօսելու ձգտումը, որ ունեցել է նոյնպէս 16-րդ դարի պատմագիր Առաքել վարդապետ Դաւրիժեցին։

Սրապիոն քհ. Բայբուրդեան

Ղփչաղ

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

Հ ր դ ե հ

Թեմիր-Խան-Շուրա, 19 մայիսի

Գիշերս տեղացի մի վրացւհու տուն, երբ բոլորը քնած են լինում, անյայտ տեղից հրդեհ է ընկնում և սկսում այրվել։ Երբ ծուխը պատում է տունը, տանտիրուհին, որ մի զառամեալ կին է լինում, ծխից կիսախեղդ լինելով զարթնում է և, տեսնելով որ կրակը սպառնում է տունը և իրան միասին այրել, շուարում է և չը կարողանալով դռնով դուրս գալ՝ կոտրում է լուսամուտի ապակին ու օգնութիւն կանչում։ Հարևանները հասնում են և խեղճ կնոջը դուրս բերում։ Վերջինիս ձայնին հաւաքվում են քաղաքապահ-ոստիկանները և սկսում եկեղեցու զանգերը խփելով (մի բան, որ սովորական է այստեղ հրդեհ պատահած ժամանակը) օգնութեան կանչել։ Սակայն ոչ տունն է ազատվում և ոչ տան բազմաթիւ թանգարժէք իրեղէնները, որովհետև տան մէջ պահված պայթեցիկ ռումբերը և փամփուշտները տրաքվելով՝ արգելում էին մարդկանց մտնել։

Այրվել են մեծ քանակութեամբ արժէքաւոր թղթեր։

Ընդհանուր վնասը դեռ յայտնի չէ թէ որքան է։

Ա. Ասլանեան

Ի ն ք ն ա ս պ ա ն ո ւ թ ի ւ ն

Կարս, 23 մայիսի

Ամսիս 23-ին ծաղիկ հասակի մէջ հողին յանձնվեց ռէալական դպրոցի մի յոյն և ամենաառաջադէմ մօտ 18 տարեկան աշակերտի մարմինը։ Հանգուցեալը սիրահարված լինելով մի հայ գիմնազիստուհու վրա՝ երկար ժամանակ մտերմական յարաբերութեան մէջ ապրելուց յետոյ յանկարծ երկուսի միջև անհամաձայնութիւն է ծագում, այդ պատճառով ատրճանակով սպանում է իրան։

Արամ

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ՈՒՂԵՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

Ղազախ, 30 մայիսի

Այսօր կէսօրվայ ժամը $1^1/_2$-ին արագ գնացքով Աղստաֆա կայարանից Նորին Վեհափառութիւնը մեկնեց դէպի Պետերբուրգ իր շքախմբով՝ Մեսրոպ և Խորէն եպիսկոպոսներ, Բագրատ և Մատթէոս վարդապետներ ու հայր Շիօյեան։

Նորին Վեհափառութեան մաշրութի մասին Թիֆլիսի թեմի կառավարիչ Եփրեմ սրբազանի հեռագիրն ստացվելուց յետոյ, կարգադրած էինք ամեն բան՝ Ամենայն Հայոց Հայրապետի արժանապէս ընդունելութեան համար։ Ուստի իւրաքանչիւր գիւղի այդ առիթով կազմված յանձնաժողովը, մանաւանդ Դիլիջանի, Քարվանսարայի և Ղազախ քաղաքները զովելի եռանդով ու ճշտութեամբ կատարել էին իրանց պարտականութիւնները։

Թիֆլիսի թեմի կառավարիչ Եփրեմ եպիսկոպոսը օր առաջ, ամսիս 27-ին, մեկնեց Թիֆլիսից դէպի Աղստաֆա, ապա Ղազախ քաղաք, ուր շնորհ անելով մեզ, հանգիստ առաւ տանս ու ճաշից յետոյ հ. Շիօյեանի հետ միասին երեքով ուղևորվեցինք դէպի Քարվանսարա, ուր պիտի մնար Եփրեմ եպիսկոպոսը՝ Վեհի շքախմբի գիշերելու համար աշխատող յանձնաժողովի վրա հսկողութիւն ունենալու։

Չը նայելով տեղացող անընդհատ անձրևներին, Եփրեմ սրբազանին ընդ առաջ էին եկել տեղիս Մեսրոպ քհն.՝ Քարվանսարայի և Վերին Աղդանի ուսուցչական խմբերով, եկել էին դիմաւորելու նոյնպէս մի խումբ ձիաւորներ Ս. Ասլիբեկեանի գլխաւորութեամբ։

Դեռ լոյս էր, մտանք Քարվանսարա. սկսեց հնչել եկեղեցու զանգը. ժողովուրդը սպասում էր եկեղեցու դռանն ու ներսը։ Այստեղ Եփրեմ եպիսկոպոսի դիմաւորեցին քահանայք շուրջառներով, որոնք շարականի երգեցողութեամբ տարան եկեղեցի։ Սրբազանը, կարճ աղօթքից յետոյ, դարձաւ դէպի ժողովուրդը և հակիրճ ատենաբանութեամբ հրաւիրեց ժողովրդեան համերաշխ գործունէութեամբ ամուր պահպանել իրանց ազգային հաստատութիւնները և աշխատել յետ չը մնալ կուլտուրական ասպարէզում։ Ապա օրհնեց ժողովրդեան և, դպրոցի շինութեան անպատրաստ լինելու պատճառով, ուր որոշված էր ընդունել բարձր հիւրերին, կառք նստելով, շարունակեց ճանապարհը և իջաւ տէր-Մեսրոպ հօր տանը։

Հետևեալ օրը Քարվանսարա ժամանեց գաւառապետ Րէուտը, վերցրած լինելով հետը բժ. Սարգսեանին և Լեոն-բէկ Մելիք-Աւալեանին։

Գանձակի նահանգապետի կարգադրութեամբ՝ գաւառապետը պիտի Վեհին դիմաւորէր Երևանի սահմանագծի վրա, և սա ոչինչ չը խնայեց Նորին Վեհափառութեան ընդունելութիւնը փառաւոր կացուցանելու։ Իր կողմից առաջօրէն տնօրինած էր, ուստի Քարվանսարայի շրջանի պրիստաւ իշխան Բէգթաբէգովը առանձին աջակցութիւն ցոյց տուաւ յանձնաժողովներին՝ Դիլիջանում և Քարվանսարայում յաղթական կամարների կառուցման գործում։

Քարվանսարայում գաւառապետը մեզ հետ շրջելով, փողոցների և կամարների վերաբերմամբ ամեն բան կարգադրելով ընդունելութեան բնակարանի (դպրոց) բարեփոխութեան գործը յանձնեց տանուտէր Ս. Պապեանին, տէր-Կոմիտասին և ստրաժնիկ Արշալոյսին, որոնց պիտի օգնէին և յանձնաժողովի միւս անդամներն ու տէր-Մեսրոպը, որի մօտ իջած էր սրբազանը։

Իբրև հսկող և ղեկավար բոլոր պատրաստութեանց և սենեակների կահաւորութեան ու զարդի գործում, գաւառապետի խնդրանօք գործի գլուխ անցաւ իշխանուհի Բէկթաբէկեան։

Ճաշից յետոյ գաւառապետի հետ միասին ճանապարհվեցինք դէպի Դիլիջան։ Գաւառապետը ամեն կէտում ստուգում էր ստրաժայի կարգապահութիւնը, նոյնիսկ ձիերը, հագուստը և այլն։

Հետևեալ օրը ժամը $7^1/_2$-ին հեռագրատանը իմացվեց, որ Վեհափառը Ղարաքիլիսայից դուրս է եկել։ Գաւառապետը, պրիստաւը, ստրաժայի հետ մինչև Երևանեան սահմանը ընդառաջ գնացին քահանայական դասը և ընտրված պատգամաւորներ, իսկ Դիլիջանի Գէորգ քահանան մի քանի հոգով ընդառաջելու ուղարկվեց Համզաչիմանի կայարանը։

Ժամը 11-ին մօտ երևաց շքախումբը, առաջից սլացող ստրաժնիկը, ապա ճանապարհի կօնդուկտորը՝ հեծանիւով, խաչ ու գաւազանակիրները, Վեհափառի կառքը, կարմրազգեստ չաթիրները, շքախումբը՝ բաղկացած 6—7 կառքերից։

Գնացքը կանգ առաւ. Վեհափառին ներկայացանք ամենքս. Պ. Եարալեանը և Ս. Ցարութիւնեանը բարի գալուստ մաղթեցին, ապա գաւառապետ Րէուտը մօտեցաւ և նոյնը կրկնեց նահանգապետի կողմից։

Ժամը 12-ը չը լրացած՝ մտանք Դիլիջան. շքախմբին աւելացել էին ընդառաջ եկած նորանոր հեծեալ երիտասարդներ։ Ս. Ցարութիւնեանի տնից ցած, խճուղում, յաղթական կամարի առաջ, որի ճակատին գրված էր «Բարի գալուստ», անթիւ ոստերով ու ծաղիկներով կանգնած էին Դիլիջանի և Պօղոսքիլիսայի հայ աշակերտութիւնն իրանց ուսուցիչ ու հոգաբարձուներով և խուռն բազմութիւն ամեն ազգից ու դասից։

Այդտեղ երեխայոց անզգուշութիւնից Վեհափառի կառքի ձիերը խրտնեցին, ու ճանապարհից շեղվեցին այն բոպէին, երբ հազարաւոր ծաղիկներ, ոստեր ու փնջեր տեղացին գնացքի առաջ։

Կեցցէների տարափի տակ Վեհափառը իջաւ կառքից, մօտեցաւ սեղանին, որի ժամանակ տողերիս գրողը, գաւառի կողմից բարի գալուստ մաղթելով, ասաց իր ճառը, որի մէջ ակնարկում էր մեր տածած յոյսերն ու ակնկալութիւնները, վերջացնելով հետևեալ խօսքերով.

«Վեհափառ Տէր. Դուք մենակ չէք միայ ազգային գործերի լայնատարած անդաստանում. Դուք այժմ ունէք Ձեր տրամադրութեան տակ խոհուն ազգայիններ, պատրաստակամ, կրթված ու եռանդուն հոգևորականներ, որոնք անհամբեր սպասում են հզօր ղեկավարի. ի գործ, ի գործ հրաւիրեցէք մեզ ամենիս, լծեցէք ազգային գործերի ծանր սայլին, և մենք անտրտունջ կը տանենք այդ բեռը»։

Նորին Վեհափառութիւնը մի քանի բառով շնորհակալութիւն յայտնեց բոլորին, խոստացաւ կարելին չափով արդարացնել մեր տածած յոյսերը, օրհնեց ժողովրդին և կառք նստեց։ Հայոց և ռուսաց եկեղեցիների զանգակների մեղմ ղօղանջներին միացաւ աշակերտական խմբի մեղմ երգի ձայնը։

Շքախումբը յամրաքայլ անցաւ դէպի հայոց եկեղեցին, քահանաները շուրջառներով ու շարականներով դիմաւորեցին դարպասի առաջ. մտանք եկեղեցի, ուր ստանալով Վեհափառի օրհնութիւնը, ուղևորվեցինք դէպի ռուսաց եկեղեցին, ուր հէնց դռան շեմքին Վեհափառին դիմաւորեց Ց. Лукіяновъ վրաց քահանան և շնորհաւորելով Վեհափառի գալուստը՝ վերջում հայերէն խօսքերով աւելացրեց. «Կեցցէ Հայաստան, կեցցէ Հայրիկ»։

Շքախումբը նոյն կարգով ու հետաքրքրվողների ուղեկցութեամբ անցաւ դէպի Ս. Ցարութիւնեանի տունը, ուր պատրաստված էր փառաւոր ընդունելութիւն և ճոխ սեղան։

Շքախմբի հետ կային քահանաներ Ալէքսանդրօպոլից, Ղարաքիլիսայից, Համզաչիմանից, որոնք ուղեկցած էին մինչև Դիլիջան։ Շուտով լսվեց և ասիական զուռնայի ձայնը։

Ժամը 3-ը չը լրացած, հրաւիրեալները սեղան բազմեցին՝ թւով 30 հոգի։ Ճաշի ժամանակ առաջարկվեցին Նորին Կայսերական Մեծութեան, Վեհափառի, Փոխարքայի և այլոց կենացները ըստ պատշաճի և կեցցէների ձայնակցութեամբ։

Ճաշն աւարտվեց ժամը 4-ին. կառքերը պատրաստ կանգնած էին։ Շքախումբը շարժվեց, անցանք Դիլիջանի շուկայով. խանութները փակ էին. ճանապարհի երկայնութեամբ կանգնած էին նոյնպէս մօլոկան աշակերտները, որոնք եկել էին մօտակայ գիւղերից։ Ուսումնարանի առաջ «Բարի երթ» վերտառութեամբ յաղթական կամարի մօտ շարված էին աշակերտուհիները։

Եղանակը, հակառակ նախընթաց անձրևային օրերին, շատ նպաստաւոր էր և շքախումբը արագօրէն իջնում էր, դէպի Շարխաչ գիւղը, ուղեկցութեամբ դիմաւորող ձիաւորների։

Շարխաչում սեղան պատրաստած, աղ ու հացով սպասում էր տեղական Միքայէլ քահանան իր ժողովրդով։ Վեհափառը այդտեղ ևս իջաւ, ընդունեց աղ ու հացը և օրհնեց ժողովրդեան ու պատուիրեց ուսում սիրել, ուսման գործին նուիրել ամեն բան։

Տարսաչայի կայարանում, մինչև ձիերը կը լծէին, Վեհը ոտքով առաջ անցաւ մի վերստից աւելի, և մենք հասնելով նրան շարունակեցինք ճանապարհը։ Քարվանսարայից դէպի վեր 9 վերստ՝ կիսաճանապարհին ընդառաջ էին եկած Եփրեմ սրբազանը, հ. Շիօյեան, հ. Եգիլեան (ձիով) և տանուտէր Պապեան ձիաւորների խմբով։ Վեհին դիմաւորեց Եփրեմ սրբազանը և բարի գալուստ մաղթեց։

Ժամը $7^1/_2$-ին մտանք Քարվանսարա, յաղթական բարձր ու լայն կամարը (բարի գալուստ) ընդունեց իր միջով շքախումբը, որը անցաւ ուղղակի եկեղեցի և շարականներով ներս ընդունվեց։

Վեհի օրհնութեան արժանանալուց յետոյ ժողովուրդը դրան առաջից կեցցէներով ուղեկցեց մինչև ուսումնարանի շինութիւնը։ Ճանապարհի աջ ու ձախ կողմում գտնված տներն ու ցանկապատերը բոլորը ծածկված էին ոստերով ու ծաղիկներով. դպրոցի դռանն սպասում էր խուռն բազմութիւն Քարվանսարայի, Վ. Աղդանի և Թալի աշակերտութեամբ և ուսուցչական կազմով։ Ոգևորված մանկանց կեցցէները գերազանցեցին մեծերին, որի միջոցին ծաղիկներ ցանեցին Վեհի ճանապարհին։

Դպրոցի շինութիւնը ամբողջովին թաղված էր ոստերի, ծաղիկների ու գորգերի մէջ։ Տանուտէրն այդ առիթով հաւաքել էր գիւղից աւելի քան հարիւր ընտիր գորգեր, որի արհեստը այդտեղ շատ զարգացած է։

Նորին Վեհափառութեան ընդ առաջ անցան երեք հոգի. Մեսրոպ քհն. Եգիլեան կարդաց մի ճառ, Վերին Աղդանի Մեսրոպ ք. Տէր-Ցարութիւնեանը արտասանեց երկրորդ ճառը, իսկ երրորդը աւագ ուսուցչի կողմից էր։

Վեհը հանգիստ առաւ իր համար պատրաստված սենեակում, որը շնորհիւ իշխանուհու առանձին հսկողութեան՝ վերածված էր բուրաստանի և առհասարակ ոչ մի բանով չէր կարելի ճանաչել, թէ այս շինութիւնը երէկ ու միւս օրվան շէնքն է, թէ այդ և թէ ընթրիքի ու ամեն պատրաստութեան համար առանձին շնորհակալութեան արժանի է տեղական յանձնաժողովը։

Մթնեց, սկսեց հրավառութիւնը. աշակերտները սկսեցին խումբ-խումբ երգել դպրոցի շուրջը պատած ծառաստանում զարդարված բազմաթիւ գունաւոր լապտերներով. մէջտեղ եկաւ զուռնան, և ամենքի տրամադրութիւնը այնքան լաւ էր, որ դրսում սկսվեց և պարը։

Ընթրիքը այնքան էլ զուարթ չանցաւ, որովհետև ամենքի վրա ազդել էր ճանապարհորդութիւնը։

Լուսացաւ հետևեալ օրը մայիսի 30-ը։

Որպէս ամեն կէտից, այնպէս էլ այստեղից հեռագրեցի Ղազախի յանձնաժողովին մեր մեկնման ժամի մասին։ Քարվանսարայից ճանապարհ ընկանք ժամը 7 և կէսին։

Կէս ճանապարհին ընդառաջ էին եկել ձիաւորներ՝ Սև-քարի տանուտէրի գլխաւորութեամբ։ Ուզունթալա կամրջի մօտ սպասում էր Սև-քարի, Աջա-ջրի և միւս գիւղերի ժողովուրդը՝ քահանաներով. այստեղ ճառ կարդաց Վահան Տէր-Գրիգորեան. ուսուցիչները չէին կարողացել բերել աշակերտներին, վերջիններիս ցրւված լինելու պատճառով։ Կամուրջը զարդարված էր կանաչ ոստերով, գլուխը կամար կապած, որի մօտ նուագում էր զուռնան։

Ուզունթալա կայարանում աղ ու հացով դիմաւորեցին Լալի և նոյն գիւղացիք իրանց և Աջա-ջրի քահանաների և տանուտէրի

[illegible]

Մի ժամից յետոյ՝ ժ. $12^1/_2$-ին շարժվեց գնացքը. պլատֆորմայում կանգնածները հնչեցրին կեցցէները և վերջացաւ ամեն բան։

Գործակալ՝ Զաք. ք. Ապրեսեան

ՊԵՏԱԿԱՆ ԴՈՒՄԱ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

31 մայիսի

Երեկոյեան նիստում նախագահում է Կապուստինը։

Շարունակվում է Կովկասի Փոխարքային ուղղված հարցապնդումների քննութիւնը։

Լիխիչկինը շարունակելով նախկին նիստում սկսած ճառը, վկայում է, որ պետական գանձատունը տուժում է ոչ միայն յայտնի Զելիմ-խանի, այլ և բոլոր փոքր Զելիմ-խանների յանցագործութիւններից, որոնցով լի է Չէչնայի և Ինգուշիայի տեղացի ազգաբնակութիւնը։ Կարդալով մահմեդականների, ռուսների, կոզակների, գերմանացիների ստորագրած փաստաթղթերը, հռետորը մատնանշում է, որ հանգիստ ապրել Կովկասում կարելի է միմիայն ինգուշ պահապաններին վճարելով։ Վերջում հռետորը յայտնում է, որ տեղացի ազգաբնակութիւնը պահանջում է աքսորել բոլոր աւազակներին և կողոպտիչներին։

Գեգեչկօրիի եւ Զամըսլօվսկիի հակիրճ ճառերից յետոյ ընդունվում է սոց.-դեմոկրատների առաջարկութիւնը՝ նշանակելու մի առանձին նիստ 2-րդ դումայի սոցիալ-դեմօկրատ ֆրակցիային ապօրինաբար դատական պատասխանատուութեան ենթարկելու հարցի քննութեան համար։

Պօկրօվսկի 2-րդ, մանրամասն պարզելով կովկասեան հարցապնդումների ծագման պատմութիւնը և քննադատելով զեկուցումը, գտնում է, որ զեկուցագիրը նացիօնալիստ-հոկտեմբերեան սովորութեամբ հիմնված է երկու ֆրոնտի վրա, թէ պաշտպանում է իշխանութեան և թէ մեղադրում է նրան, և առհասարակ լի է հակասութիւններով։ Զեկուցագիրն առաջարկում է վարչական-ոստիկանական բարենորոգումն Կովկասում. բայց ծմ է արդեօք ուղղութիւն տալու նրան։ Մեծամասնութիւնը, որը 5 տարի շարունակ խրախուսեց ջարդարար քաղաքականութիւնը բոլոր մեր ծայրերկիրներում։

(Կը շարունակվի)

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

— «Մշակի» վաղվայ № 119-ին կցված կը լինի յօբելեանական յաւելուած-կիսաթերթ № 11։

— Կամաւոր հրդեհաշէջների նորակազմ Թիֆլիսի ընկերութեան անդամների ընդհանուր ժողովի նախագահ քաղաքագլուխ Ալ. Խատիսեանը Կովկասի Փոխարքային ուղղված հեռագրին՝ ընկերութեան պատւաւոր անդամի կոչումն ընդունելու նկատմամբ, պատասխանել է հետեւեալ հեռագրով. «Հաճոյքով ընդունում եմ կամաւոր հրդեհաշէջների ընկերութեան պատւաւոր անդամի կոչումը և խնդրում եմ ձեզ ընկերութեան անդամներին յայտնել իմ շնորհակալութիւնը»։

— Յունիսի 10–12-ը Կայսերական Գիւղատնտեսական Ընկերութեան անասնաբուծական բիւրօն Կարսում կազմակերպում է ցուցահանդէս-աճուրդ կաթնատու կենդանիների։ Ցուցահանդէսի ժամանակ տեղի կունենայ խորհրդակցութիւն անասնաբուծութեան մասին։

— Թիֆլիսի քաղ. ինքնավարութեան շինարարական բաժանմունքին յանձնարարված է ի մի հաւաքել այն բոլոր նիւթերը, որոնք վերաբերում են Կուր գետի հոսանքի աջ ճիւղի լցման գործին, պարզելու թէ ձախ կողմի կամուրջը պիտի կարողանայ արդեօք դիմադրել Կուրի ճնշումին։

— Յունիսի 3-ին, կիրակի օրը, ցերեկվայ ժամը 1-ին, տեղի կունենայ Թիֆլիսի նահանգական բանտի համար կառուցվելիք շէնքի հիմնարկէքը։

— Երէկ, յունիսի 1-ին, երեկ. ժ. 6-ին երկարատև հիւանդութիւնից յետոյ Թիֆլիսում վախճանվեց վրաց յայտնի մանկավարժ և վրաց լեզուի դասագրքեր կազմող Եակօբ Սիմօնովիչ Գօգէբաշվիլին, ստամոքսի քաղցկեղից։ Հանգուցեալը մօտ 60 տարեկան էր։

— Կրծանիսի այգիների տէրերը մտադիր են իրանց այգիները Կուրի ջրով ոռոգել մեքենաների միջոցով ջուր բարձրացնելով։

— Ռուսական Անտրօպօլօգիական Ընկերութիւնը, որ կից է Պետերբուրգի Կայսերական Համալսարանին, Թիֆլիսի նահանգն է ուղարկել Բօնչ-Օսմօլօվսկիին անտրօպօլօգիական հետազօտութիւն կատարելու և լուսանկարելու նպատակով։

— Վերջին օրերս Թիֆլիս ժամանեցին զանազան քաղաքներից, ինչպէս արտասահմանեան, նոյնպէս և ռուսական, բազմաթիւ էքսկուրսանտներ, որոնք դիտեցին քաղաքը։

— Հալաբարում ժողովրդական ներկայացումներ կազմակերպող վրացական սեկցիան մի խնդրով դիմեց քաղաքային վարչութեանը, խնդրելով նպաստ տալ Մուշտաիդի Թատրոնը վերցնելու համար։

— Բնագիտութեան, մարդաբանութեան և անտրօպօլօգիայի սիրողների Կայսերական Ընկերութիւնը, որ կից է Մօսկվայի Համալսարանին, Թիֆլիսի նահանգն է ուղարկում նոյն համալսարանի ուսանող Վեաչեսլավ Բանկօվսկիին՝ կեօլլճի գիտական հետազօտութեան նպատակով։

— Մայիսի 31-ին, Թէհրանից եկած հրահանգի համաձայն, Թիֆլիսից մեկնեց Կովկասի պարսից ընդհանուր հիւպատոս Սեադօլ-Վըզարէն դիմաւորելու պարսից խնամակալ Նասր-իւլ-Միւլքին։ Ընդհանուր հիւպատոսի պաշտօնակատարութիւնը յանձնված է փոխ-հիւպատոս Մահմէդ-խանին։

— Թիֆլիսի դատաստանական պալատը մայիսի 31-ին որոշեց 1000 ր. գրաւականով բանտարկութիւնից ազատել «Баку» թերթի խմբագիր Բր. Վերմիշեանին, ի նկատի ունենալով, որ նրա նկատմամբ կայացված դատավճիռը փոխված է կառավարիչ սենատի կողմից։

— Վրաց մէջ Գրագիտութիւն Տարածող Ընկերութեան անդամների տարեկան ընդհանուր ժողովը տեղի կունենայ կիրակի, յունիսի 3-ին։ Ընկերութեան վարչութեան հրատարակած հաշւից երեւում է, որ նա ունեցել է 14 ճիւղ, պահել է 14 դպրոց և մինչև ներկայ տարվայ յունվարի 1-ը ունեցել է 48 գրադարան-ընթերցարան։ Ընկերութեան մուտք և ելքը հաւասարվում է 20,081 րուբլու։

— Մայիսի 31-ին, ցերեկվայ ժամը 4-ին Թիֆլիսեցի Սէրգէյ Սօշչէնկօն, որ ապրում է Միքայէլեան փողոցի № 8 տանը, ինքնասպանութիւն գործելու մտադրութեամբ քացախի ողի ընդունեց և ուղարկվեց Միքայէլեան հիւանդանոցը։ Նրա կեանքը զերծ է վտանգից։

— Մայիսի 31-ին, ցերեկվայ ժամը 2-ին Կօնստանդինօվսկայա փողոցի № 12 տանը Թուրքահպատակ Օհանջան Ոսկանեանի $1^1/_2$ ամեայ տղան ընկաւ նոյն տան բակում դրված ջրով լի տակառի մէջ և ջրահեղձ եղաւ։

— Մայիսի 27-ին խուզարկութիւն է կատարվել «Բաթումիս Գազէթի» վրաց թերթի խմբագրատանը։ Խմբագիր Ա. Ճելիձէն ձերբակալված է։

— Վրիպակ.—«Մշակի» № 115-ում, յօբելեանի նկարագրութեան մէջ տպված է՝ „Курьеръ" և „Курьеръ Копѣйка"-ի կողմից ուղերձ ներկայացրեց Տէր-Ներսէսեան. պէտք է լինի՝ Սարգսեան։

ՕՐՎԱՅ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

— Լուրերի համաձայն՝ Անգլիան առաջարկել է Թիւրքիային իր միջնորդութիւնը և առաջադրել է մի քանի պայմաններ։ Թիւրքիան մերժեց։

— Շուտով իտալական ռազմի նաւատորմը ռմբակոծելու է Զմիւռնիան և գրաւելու է վերջնականապէս Քիօս և Միտիլէնա կղզիները։

— Պետերբուրգի Թիւրքաց դեսպան Թուրխան փաշան հերքում է այն տեղեկութիւնները, թէ Թիւրքիան պատրաստութիւններ է տեսնում Ռուսաստանի աշխարհակալական նպատակների դիմաց։

— Քրիստոնեայ սենատօրները և պատգամաւորները բողոքեցին Թիւրքաց կառավարութեան առաջ, որ զէնքի են կանչում զօրքում չը ծառայած քրիստոնեայ պահեստիներին։

— Աստրախանում եղբ. Մահմէդօվների ֆիրման, որ զբաղվում է ջրասոյզ եղած նաւերը բարձրացնելով, առաջարկել է 5 միլիօն րուբլով դուրս հանել ովկիանոսից խորտակված «Տիտանիկ» հսկայական շոգենաւը։

— Պետերբուրգում, Պետական Խորհրդի ազդեցիկ անդամներից մէկը սեփական աւտօմօբիլով եկաւ Խորհուրդ։ Դուրս գալով շուտով, նա չը գտաւ ոչ շօֆէրին, ոչ էլ աւտօմօբիլը։ Յետոյ պարզվեց, որ աւտօմօբիլը արդէն գրաւ է դրված լօմբարդում մի քանի հազար րուբլով։

— Իլիօդօրականները հեռագիրներ են տեղում Պետերբուրգ, որպէսզի ազատութիւն տրվի Գերմօգէն եպիսկոպոսին և Իլիօդոր աբեղային։

— Կուրլօվի, Սպիրիդօվիչի և Կուլեաբկօյի գործը յանձնվեց սենատօր Շուլգինին, որ գտնվելու է մեղադրական ակտը կազմող օբէր-պրօկուրօր Նէմպի ձեռքի տակ։

— Քննութիւնը պարզեց, որ Բուխարէստում Թագաւորի կեանքի դէմ կատարված մահափորձերը յերիւրել էր Բրայիլովի խուզարկու ոստիկանութեան պետը, որը ձերբակալվեց և խոստանում է մի շարք սենսացիոն մերկացումներ անել։

— Պետական Դումայի անդամ սօցիալ-դեմօկրատ Կուզնէցօվը մեկնեց Կանադա։

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՊԵՏԵՐ. ՀԵՌԱԳՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾ.

31 մայիսի

ԱՈՒԳՈՒՍՏԱ։ Գէօրգիա և Հարաւային Կարօլինա նահանգներում զգացվեց ուժեղ երկրաշարժ։ Տները երերվում էին։ Սեամօրթները յուզված են։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Գրաւվեց «Гроза»-ի երեկվայ համարը. խմբագիրը պատասխանատուութեան է ենթարկվելու 128-րդ և 1034-րդ յօդուածներով։

ՏՈՒԼԱ։ Գօրբունօվ-Պասադօվը և հողատէր Բուրվիէն 1911 թ. Տօլստօյի յայտնի հետևող Շմիդտի քաղաքացիական թաղումը կազմակերպելուն համար դատապարտվեցին Նահանգական դատարանից մի ամսով բանտարկութեան հաւպտվախտում։

ԲՕՒԱՑՐՕ։ Հաշտարար դատաւորը արդարացրեց Լէնայի ոսկեհանքի 6 բանւորի, որոնք մեղադրվում էին իրանց ընկերներին բռնութեամբ աշխատանքներից վանելու մէջ։

ԳՐՕԶՆԻ։ Զինւորական դատարանում սկսվեց կողմերի ընդդիմախօսութիւնը Ղըզլարի պետական գանձատան վրա կատարված յարձակման մէջ մեղադրվող 7 անձի գործի առիթով։

ԼԻՕ։ Նաւահանգստային բանւորները վերջացրին աշխատանքները վերսկսել։

ԿԻԵՎ։ Նահանգական վարչութիւնը հարց էր յարուցել, թէ իրաւունք ունեն արդեօք բնակվելու Կիէվում երաժշտական, դրամատիքական և նման դպրոցներում սովորող հրէաները թէ ոչ։ Հարցը այժմ լուծվեց բացասաբար։

ԽԱՐԿՈՎ։ Վախճանվեց համալսարանի պրօֆեսօր Զէրիկօվը։

Խմբագիր՝ Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ
Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Ց. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՈՎ ԾՓՈՒՄՆ Է ՈՒՆԵՆՈՒՄ տիֆով, քութէշով, ծաղիկով, կարմրուկով, սիֆիլիսով, քոսով և նման հիւանդութիւններով վարակվածների, կամ նրանց հագուստեղէնի, սպիտակեղէնի և առհասարակ այն առարկաների հետ, որոնք գործածութեան մէջ են այդօրինակ հիւանդների մօտ, նա պէտք է, որպէսզի թէ իրան և թէ ուրիշներին զերծ պահէ վարակումից, շարունակ օգտվի «**№4711 ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՍԱՊՈՆԻՑ**»։

Գործադրութեան իսկական եղանակը (ռուսերէն և գերմաներէն լեզուներով) կցված է իւրաքանչիւր կտորին։

Առանձնապէս առաջարկվում են՝ «№ 4711 Կարբօլեան Սապօնը» (պիտանի է նաև հիւանդների սպիտակեղէնների լուացումի ժամանակ) և «№ 4711 Սուլէմային Սապօնը»։

«№ 4711 Բժշկական Սապօնը» կարելի է ստանալ բոլոր դեղատներում, դեղավաճառ և պարֆիւմերիային խանութներում, իւրաքանչիւր կտորը տասն կոպէկից սկսած։

Գնելու ժամանակ պէտք է ուշադրութիւն դարձնել, որպէսզի իւրաքանչիւր կտորի վրա լինի «№ 4711»։ Միայն նա է տալիս գարանտիա սապօնի լաւ յատկութեան համար։

(2,22,12) (M.183997) 4—2

Высочайше Утвержденное Русское Общество Пароходства и Торговли, учрежд. въ 1856 г.

ՆԱՒԱԳՆԱՑՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԻ ՌՈՒՍԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ.

Ամերային երթեւեկութիւն

ՂՐԻՄ-ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԳԻԾ

Մեկնում են Բաթումից

I Почтово-пассажирскіе пароходы.
Երեքշաբթի ժամի 1-ին գիշերը, շրջանակի գծով
Հինգշաբթի » 1 » » »
Շաբաթ » 12 » ուղղակի »
II Пассажирскіе пароходы.
Երկուշաբթի ժամի 2-ին ցերեկը, շրջանակի գծով
Շաբաթ » 2 » » »
III Пассажирско-грузовые пароходы.
Երեքշաբթի կէս գիշերին, շրջանակի գծով.
Ուրբաթ » » » »

Ժամերը Պետերբուրգի են։

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ՓՕՍՏԱՅԻՆ ԳԻԾ

Կանօնաւոր հաղորդակցութիւն դէպի Ալէքսանդրիայի բիօլենազայի, Մակդօնիայի, Սիրիայի, Անատօլիայի-Պարսից-Ծոցի (Персидскій заливъ) գծերի բոլոր նաւահանգիստները։

ԲԱԼՏԻԱԿԱՆ ԳԻԾ

Կանօնաւոր հաղորդակցութիւն ուղղակի Պետերբուրգ-Ռիգա, Լիբավա և Րէվել։

Տոմսակները կարելի է գնել Թիֆլիսի գրասենեակում, Վելիամինօվսկայա փողոց, № 18.

Հեռախօս № 11.

Ընդունվում են եւ ապահովացվում են ապրանքներ ծեռնտու պայմաններով։

Գործակալ՝ Ս. Խ. Սուլխանեանց

(շ.) 0—52

ՅՈՎՆԱՆԵԱՆ ԴՊՐՈՑԻ

ՄԻ ՇՐՋԱՆԱՒԱՐՏ

որոնում է դասեր՝ հայերէնից, հայոց և ընդհանուր պատմութիւններից։ Համաձայն է նաև ամառանոց գնալու։ Հասցէի մասին տեղեկանալ Յովնանեան դպրոցում։

393. 2—2

ՀՐԱՒԷՐ

Կուկիայի Նորաշէն ս. Աստուածածին եկեղեցու բոլոր չափահաս ծխականները, կիրակի, յունիսի 3-ին, առաւօտեան ժամը 11-ին, հրաւիրվում են նոյն եկեղեցի երկրորդ և վերջին ժողովի, ընտրելու երէցփոխ և հոգաբարձուներ։ Ժողովը կը կայանայ անկախ ներկայ եղող ծխականների թւից։

Գործակալ՝ Ղևոնդ ք. Մամիկոնեան

397. 2—1

Հրաւէր

Թեմիս կառավարիչ Եփրեմ եպիսկոպոսի կարգադրութեան համաձայն, կիրակի յունիսի 3-ին, առաւօտեան ժամը 11-ին, պատարագից յետոյ, Բեթղեհէմի ս. Աստուածածին եկեղեցում լինելու է ծխական ժողով, ուր ընտրվելու են չորս պատուիրակներ, որոնք Վանքի և Մողնու ս. Գէորգ եկեղեցիների պատուիրակների հետ ընտրելու են քաղաքիս Մարիամեան-Յովնանեան ուսումնարանի համար հոգաբարձուներ։ Ուստի խնդրում եմ Բեթղեհէմի ս. Աստուածածին եկեղեցու ծխականներին, շնորհ բերել մեր եկեղեցին նշանակված օրը և ժամին, մասնակցելու պատուիրակների ընտրութեանը։

Բեթղ. ս. Աստուած. եկ. աւ.-երէց՝
Գէորգ ք. Մեհրաբեան

ՀՐԱՒԷՐ

Ս. Մինաս եկեղեցու բոլոր չափահաս ծխականները՝ կիրակի, յունիսի 3-ին, առաւօտ. ժամը 11-ին, հրաւիրվում են նոյն եկեղեցի երրորդ և վերջին ժողովի։

Օրակարգի հարցերն են.

1) Քննութիւն նախկին երէցփոխի հաշիւների.
2) Ընտրութիւն հոգաբարձուների.
3) Ընթացիկ հարցեր։

Գործակալ՝ Ղևոնդ ք. Մամիկոնեան

ՀՐԱՒԷՐ

Թեմիս կառավարիչ Եփրեմ սրբազանի հրամանի համաձայն՝ սրանով հրաւիրում եմ առաջին անգամ Մողնու ս. Գէորգ եկեղեցու բոլոր չափահաս ծխականներին ամսիս 3-ին, առ. ժամը 12-ին, պատարագից յետոյ շնորհ բերել նոյն եկեղեցի, ընտրելու 4 պատուիրակ Յովնանեան դպրոցի հոգաբարձութեան ընտրութեան համար։

Սիմէօն աւագ-քահ. Զմշկեան

(կ.) 402. 2—1

„ՄՇԱԿԻ" ԽՄԲԱԳՐԱՏԱՆԸ

Վաճառվում են հետեւեալ հրատարակութիւններից

1) ԳՐ. ԱՐԾՐՈՒՆՈՒ ԱՇԽԱՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ, հատոր I . . . . գ. 1 ր. —
2) ՄԱՆՐԱՆԿԱՐՆԵՐ, Վրժինի, I և II հատորներ . . . . 1 ր. 50
3) ՏԱՍՆ ԵՒ ԵՐԿՈՒ ՊԱՏՄՈՒԱԾՔ, Շահրիարի . . . . — 50 կ.
4) ԵՐԿԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՊՈՒԿ Քամալեանց Ս-ի. . . — 50 կ.
5) ՋՀՈՒԴ-ՔՈՒՇԱՆ, վէպ Պարսկաստանի կեանքից, Շահրիարի . . 1 ր. — կ.
6) ՄԻ ԱՄԻՍ ԱՐԵՒԵԼՔՈՒՄ, Հ. Առաքելեանի . . . . — 40 կ.
7) ԻՆՆՍՈՒՆ ԵՐԵՔԸ, մեծ վէպ Վ. Հիւգօյի, Թարգմ. Արշակ Սաֆարեանի 1 ր. 50 կ.
8) ՀԱՅՐԵՆԱՍԻՐԿ, Ե. Սպիրիի, Թարգմ. գերմ. Իս. Յարութիւնեանի, — 50 կ.
9) ՈՒՐԱՆԻԱ, աստղագիտական վէպ Կամիլ Ֆլամարիօնի. Թ. Հ. Առաքելեանի 1 ր. 50 կ.
10) ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ, Լէօի, հատոր I, երկրորդ տպ. . . 1 ր. 20 կ.
11) ԴԷՊԻ ԱՐԱՐԱՏ, Արշ. Մխիթարեանի . . . . . — 40 կ.
12) ՀԱՅՐԵՆԻ ՀՈՂԸ, վէպ Հանրի Բորդօյի, Թարգմ. Հ. Առաքելեանի . — 60 կ.
13) ՏՆԱՅԻՆ ԲԺՇԿԱՐԱՆ, բժշկպ. Գ. Բաբեանի
I հատոր, Բնախօսութիւն եւ անդամազննութիւն . . . 1 ր. —
II » Հիւանդութիւններ (վարակիչ, ներքին, կաշուի), դեղարան, բառարան . . . . 1 ր. 60 կ.
14) ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ԱԽՏԵՐ, բժ. Ա. Բուդաղեանի. . . . — 5 կ.
15) ԲԺՇԿԻ ԶՐՈՅՑՆԵՐ խօլերայի մասին, բժ. Վ. Արծրունու . . — 15 կ.
16) ՋԵՌՆԱՐԿ տրամաբանութեան, հոգեբանութեան, բանահիւսութեան, Հ. Առաքելեանի . . . . — 50 կ.
17) ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ ՆԵՑՈՒԿՆԵՐԸ, Հ. Իբսէնի, Թարգմ. Լ. Բաբայեանի — 50 կ.
18) ՔՍԱՆ ՎԷՊԻԿՆԵՐ, Գի դը Մօպասանի, Թարգմ. Հ. Առաքելեանի . 1 ր. —
19) ՆՈՐ ԿԵԱՆՔԻ ՇԵՄՔՈՒՄ, դրամ. էտիւդ գաւառ. կեանքից, Ա. Փ.-ի — 40 կ.
20) ՆՇԱՆՎԱԾՆԵՐ, պիէս 3 գործ., Ալ. Արքլեանի . . . — 60 կ.
21) ԷԳՄՕՆՏ, ողբերգ. 5 գործ. Վ. Գ. Գէօթէի, Թարգմ. Հմ. Մաժինեանի — 50 կ.
22) ԽՈՍՏՈՎԱՆՈՒԹԻՒՆԸ, Լ. Ն. Տօլստօյի, Թարգմ. Սուրխաթեանի . — 30 կ.
23) ԿՕՆՖՈՒՑԻՈՍ (Չինական իմաստունը), Լ. Ն. Տօլստօյի խմբագրութեամբ կազմեց Ա. Բուլանժէ, Թարգմ. Սուրխաթեանի . . . — 7 կ.
24) ԱՍԱՑՈՒԱԾՔՆԵՐ ՄԱՀՈՄԷԴԻ, ընտրված Լ. Տօլստօյի, Թ. Լ. Դանիէլեանի — 5 կ.
25) ԱՄԵՆՔԻ ՀԱՄԱՐ ԱՍՏՈՒԱԾ ՄԷԿ Է, Լ. Տօլստօյի, Թարգմ. Լ. Դանիէլեանի — 5 կ.
26) ՔՕՅՐԵՐԸ, Լ. Տօլստօյի, Թարգմ. Լ. Դանիէլեանի . . . — 5 կ.
27) ԻՆՉՈ՞Վ ԵՆ ԿԵՆԴԱՆԻ ՄԱՐԴԻԿ, Լ. Տօլստօյի, Թարգմ. Լ. Դանիէլեանի — 10 կ.
28) ՇԷՔՍՊԻՐ ԵՒ ԻՐ «ՀԱՄԼԷՏ» ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԵԱՆ ԱՂԲԻՒՐՆ ՈՒ ՔՆՆԱԴԱՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ, Պետրոս Ադամեանի . . . . . 1 ր. —
29) ՑՈՒՇԱՐՁԱՆ ողբացեալ Արփիար Արփիարեանի . . . . — 40 կ.
30) ՄԻ ՀՆՁԻՒՆԻ ՄԻ ԳԻՐ (վէպագրութիւն), Ստ. Մալխասեանցի . — 20 կ.
31) ԸՆԿԵՐՎԱՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՀԱՅ ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆՆԵՐ, Մուշեղ եպիսկոպոսի — 35 կ.
32) ՃՈՐՏԵՐԻ ԱԶԱՏԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԸ, նկարներով . . — 15 կ.
33) ՀԱՅՈՑ ԵԿԵՂԵՑՈՒ ՎԵՐԱՆՈՐՈԳՈՒԹԵԱՆ ԽՆԴԻՐԸ, Ե. վ. Տէր-Մինասեանի — 25 կ.
34) ԱՆԳԼԻԱՑԻ ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԸ, Թարգմ. Մ.-ի — 15 կ.
35) ՃԱՊՕՆԻԱ կամ ծագող Արեգակի երկիրը, Գ. Ի. Շրէյդէրի . . — 25 կ.
36) ՄԻԼՏՕՆԻ ԿԵԱՆՔԸ եւ գրական գործունէութիւնը, Հ. Առաքելեանի . — 30 կ.
37) ԳԱԼԻԼԷՅԻ ԿԵԱՆՔԸ եւ գիտական գործունէութիւնը, Հ. Առաքելեանի — 25 կ.
38) ԱՍՏՈՒԱԾԱՅԻՆ ՀՐԱՇԱՆՔ ՀԱՆՐԱՊԱՐՏՈՒՑ՝ Մակ. եպ. Բարխուդարեանի — 80 կ.

Նրանք, որոնք կը դիմեն մեզ՝ պահանջելով վերոյիշեալ գրքերից 5 րուբլուց բարձր գումարի՝ կը ստանան $25^0/_0$ զեղչ։ 10 ր. բարձր գումարի պատուէր տուողներին ստանում են $30^0/_0$ զեղչ։

«Մշակի» բաժանորդներից նրանք, որոնք վերոյիշեալ բոլոր գրքերից մի-մի օրինակ կը պահանջեն, կը ստանան $40^0/_0$ զեղչ։

ՃԱՆԱՊԱՐՀԱԾԱԽՍԸ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՎՐԱ։

50—27

Типографія канцеляріи Намѣстника Его Императорскаго Величества на Кавказѣ Лорисъ-Меликовская улица, домъ казенный.